

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง ทิศทางการนำเสนอประเด็นข่าวสารเกี่ยวกับ พ.ร.บ.ควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ของสื่อหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย ผู้วิจัยจะทำการศึกษาข้อมูล โดยทำการวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis)จากสื่อมวลชนเฉพาะประเภทหนังสือพิมพ์ โดยใช้แหล่งข้อมูลจากห้องสมุดข่าว (Maticchon e-library) ในเว็บไซต์ www.maticchonelibrary.com ของ ศูนย์ข้อมูลมติชนออนไลน์เป็นแหล่งข้อมูลในการสืบค้นข้อมูลข่าวสาร เพื่อนำวิเคราะห์ข้อมูล และทำการเก็บรวบรวมประเด็นข่าวสาร ตั้งแต่วันที่ 14 ก.พ. 2551 ซึ่งเป็นวันที่กฎหมายมีผลบังคับใช้ จนถึงวันที่ 31 ธ.ค. 2555 รวมระยะเวลา 5 ปีที่ปรากฏในข้อมูลข่าวของศูนย์ข้อมูลมติชนออนไลน์ เท่านั้น นอกจากนี้ยังใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับสื่อมวลชนไทยที่ทำหน้าที่นำเสนอข่าวเกี่ยวกับ พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551

ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎี รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่สามารถนำมาอ้างอิง เพื่อสนับสนุน และเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยดังนี้

1. แนวคิดหน้าที่พื้นฐานและบทบาทของสื่อสารมวลชน
2. แนวคิดเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์ และบทบาทของหนังสือพิมพ์
3. แนวคิดเกี่ยวกับข่าวและประเด็นข่าว
4. ทฤษฎีการกำหนดวาระข่าวสาร
5. แนวคิดเกี่ยวกับทิศทางการนำเสนอข่าวสาร และความเป็นกลางในการนำเสนอข่าว
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดหน้าที่พื้นฐานและบทบาทของสื่อสารมวลชน

ความหมายการสื่อสารมวลชน

ศศิพร ต่ายคำ ได้ทำการรวบรวมความหมายการสื่อสารมวลชนของนักสื่อสารมวลชนและนักนิเทศศาสตร์ทั้งในและต่างประเทศดังต่อไปนี้(ศศิพร ต่ายคำ, 2551)

มอริส จาโนวิทซ์ (Morris Janowitz) “การสื่อสารมวลชนประกอบด้วยสถาบันและเทคนิคซึ่งกลุ่มคนที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยี (หนังสือพิมพ์ วิทยุ ภาพยนตร์ ฯลฯ) ส่งเนื้อหาที่เป็นสัญลักษณ์ (symbolic content) ไปสู่ผู้รับสารที่มีขนาดใหญ่ มีความแตกต่างกัน และอยู่กันอย่างกระจัดกระจาย

ชาร์ลส์ อาร์ ไรท์ (Charles R. Wright) “การสื่อสารมวลชนคือ การสื่อสารที่มุ่งไปสู่ผู้รับสารจำนวนมาก ซึ่งมีความแตกต่างกัน และไม่เป็นที่รู้จักของผู้ส่งสาร สารถูกส่งไปยังประชาชนทั่วไปเพื่อให้ถึงประชาชนผู้รับสารได้รวดเร็วในเวลาเดียวกัน และสารนั้นมีลักษณะที่ยั่งยืน โดยอาศัยสื่อมวลชนเป็นสื่อ ผู้ส่งสารมักจะเป็นหรือดำเนินกิจการภายใต้องค์การที่สลับซับซ้อน ซึ่งมีค่าใช้จ่ายมหาศาล

ไมเคิล เบอร์กูม (Michael Burgoon) “การสื่อสารมวลชนเป็นการสื่อสารที่ไม่เป็นส่วนตัว (impersonal) และโดยอ้อม (indirect) ที่มุ่งไปสู่คนจำนวนมาก

จอห์น อาร์ บิทเนอร์ (John R. Bittner) “การสื่อสารมวลชนคือ การที่สารถูกสื่อสารผ่านสื่อมวลชนไปยังคนจำนวนมาก”

วอเรน เค อเก้ (Warren K. Agee) และคณะ “การสื่อสารมวลชนคือ กระบวนการของการส่งข่าวสาร (information) ความคิด (idea) และทัศนคติ (attitudes) ไปสู่ผู้รับสารจำนวนมากที่มีความแตกต่างกัน โดยการใช้สื่อที่ถูกพัฒนาเพื่อการนี้”

ปรมะ สตะเวทิน (2541) “การสื่อสารมวลชนเป็นกระบวนการของการสื่อสารไปยังคนจำนวนมากในเวลาเดียวกันหรือในเวลาที่เกี่ยวข้องกันโดยอาศัยสื่อมวลชนเป็นสื่อ”

อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ (2547) กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์เสนอว่า “การสื่อสาร” (communication) มารวมกับคำว่า “มวลชน” (mass) หมายถึง คนจำนวนมากๆ คณะกรรมการ

บัญญัติศัพท์ของราชบัณฑิตยสถานได้รับเอาคำว่า “สื่อสารมวลชน” มาใช้กับคำว่า “mass communication” หมายถึง สื่อสารไปสู่มวลชน

พจนานุกรมการสื่อสารมวลชน “การสื่อสารมวลชนเป็นแบบหนึ่งของการสื่อสาร สามารถกระจายเรื่องราวความรู้ เปิดเผยไปสู่คนส่วนใหญ่ ซึ่งมีลักษณะไม่เหมือนกัน และไปถึงผู้รับพร้อมกัน มีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวโน้มทางวัฒนธรรมของมวลชน”

กระทรวงศึกษาธิการได้บัญญัติศัพท์คำว่า “สื่อมวลชน” ตรงกับคำว่า “mass media” ย่อจาก “medium/ media of communication”

“สื่อมวลชน” หมายถึง ช่องทางการสื่อสารประเภทต่างๆ เช่น สื่อหนังสือพิมพ์ นิตยสาร ภาพยนตร์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์

ความสำคัญของการสื่อสารมวลชน

การสื่อสารมวลชนเข้ามามีบทบาทสำคัญแทนที่การสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) การสื่อสารแบบเผชิญหน้า (Face to Face Communication) และการสื่อสารแบบบอกปากต่อปาก (Word of Mouth Communication) การสื่อสารมวลชน ทำให้สามารถทำการสื่อสารกันได้โดยไม่ถูกจำกัดในเรื่องจำนวนคน เวลา และระยะทาง (ศุภรัศมี ฐิติกุลเจริญ, 2540) โดยสามารถระบุความสำคัญได้ 5 ประการ คือ

1. ความสำคัญต่อกระบวนการสังคม (Social Process) โดยการเสนอข่าวสารและความคิดเห็นที่ส่งเสริมหรือสนับสนุนระบบสถาบันต่าง ๆ ของสังคมให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ต่อไปได้ รวมทั้งสืบเสาะเบาะแสบางอย่างที่ไม่ดีไม่งามของสังคม พร้อมกับเสนอแนวทางแก้ไขที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม
2. ความสำคัญต่อข่าวสาร โดยการนำข่าวสารทุกประเภทมาแจ้งประชาชนเพราะสังคมปัจจุบันเป็นสังคมข่าวสาร (Information Society) ข่าวสารเป็นเครื่องมือในการสนทนาในชีวิตประจำวัน และเป็นข้อมูลในการวางแผนและประกอบการตัดสินใจ
3. ความสำคัญต่อวัฒนธรรม โดยการนำและถ่ายทอดวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในส่วนต่าง ๆ ของประเทศ ให้ปรากฏอย่างแพร่หลาย ซึ่งก่อให้เกิดความเข้าใจที่ดีขึ้นและลดความขัดแย้งระหว่างกันได้

4. ความสำคัญต่อความเป็นสากลโดยการเผยแพร่ข่าวสารอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ทำให้ผู้คนสามารถรับรู้ข่าวสารได้พร้อมๆ กันทั่วโลก (Globalization)

5. ความสำคัญต่อธุรกิจและอุตสาหกรรม โดยการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการไปสู่กลุ่มประชาชนผู้บริโภค

หน้าที่พื้นฐานของสื่อมวลชน

สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือในการสื่อสารของสังคม ด้วยศักยภาพของสื่อมวลชนจึงทำให้สื่อมวลชนยิ่งทวีความสำคัญในฐานะสื่อกลางของการสื่อสาร ดังนั้นหากกล่าวถึงหน้าที่พื้นฐานของสื่อมวลชนจึงสมควรอ้างอิงหน้าที่สำคัญพื้นฐานของการสื่อสาร เพื่อสร้างความเข้าใจเบื้องต้น (ธีรารักษ์ โปธิสุวรรณ, 2553)

ฮาโรลด์ ลาสเวลล์ (Harold D. Lasswell) นักรัฐศาสตร์ชาวอเมริกัน ได้อธิบายหน้าที่ของการสื่อสารไว้ดังนี้

1. การสังเกตการณ์สภาพแวดล้อม (Surveillance of the Environment) นั่นคือการเฝ้าดูแลสอดส่องเหตุการณ์ต่างๆ รวมทั้งภัยอันตรายที่อาจส่งผลกระทบต่อสมาชิกในสังคม

2. การประสานสัมพันธ์ส่วนต่างๆ ของสังคม (Correlation of the Parts) นั่นคือการสื่อสารช่วยให้สมาชิกกลุ่มต่างๆ ในสังคมมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน และอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความสงบเรียบร้อย

3. การถ่ายทอดมรดกทางสังคม (Transmission of Social Inheritance) นั่นคือช่วยให้อนุชนรุ่นหลังมีการสืบทอดวัฒนธรรมต่อๆ กันไปโดยไม่ขาดตอน เปรียบเสมือนการให้การศึกษา

นอกจากหน้าที่พื้นฐานทั้ง 3 ประการแล้ว ชาร์ล ไรท์ (Charles R. Wright) ยังได้เสนอหน้าที่ในการให้ความบันเทิงเพิ่มเติมด้วย สื่อมวลชนในฐานะสื่อหรือเครื่องมือในการสื่อสารของสมาชิกในสังคมจึงมีหน้าที่พื้นฐาน 4 ประการ คือ

1. หน้าที่ในการให้ข่าวสาร
2. หน้าที่ในการให้ความคิดเห็น
3. หน้าที่ในการให้การศึกษา และ
4. หน้าที่ในการให้ความบันเทิง

1. หน้าที่ในการให้ข่าวสาร การให้ข่าวสาร นับเป็นหน้าที่แรกของสื่อมวลชนที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากกล่าวในบริบทของการสื่อสาร หน้าที่การให้ข่าวสารนับเป็นหน้าที่อันดับแรกที่เก่าแก่และยาวนานที่สุดของมนุษย์มาตั้งแต่สมัยโบราณ เมื่อสังคมมนุษย์ขยายขอบเขตมากขึ้น ต้องอาศัยสื่อมวลชนเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร หน้าที่การให้ข่าวและข่าวสารจึงยังคงเป็นหน้าที่ที่สำคัญลำดับแรกของสื่อมวลชน

การให้ข่าวและข่าวสารของสื่อมวลชนด้วยการเก็บรวบรวม ประมวล วิเคราะห์ ข้อมูล ข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น ภาพ เสียง เหตุการณ์ต่างๆ เพื่อนำไปเผยแพร่เป็นข่าวให้สมาชิกในสังคมได้ทราบถึงสภาพแวดล้อมของสังคมนั้นๆ เพื่อตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นและความสนใจของบุคคล ช่วยให้เกิดความรู้สึกรับรู้ที่มั่นคง ปลอดภัย ส่งเสริมให้เกิดความก้าวหน้าทางด้านนวัตกรรม เกิดการเปลี่ยนแปลงพัฒนาตัวเองของสมาชิกในสังคม การให้ข่าว ข่าวสาร อาจนับได้ว่ามีประสิทธิผลในการเสริมสร้างทางปัญญาของสมาชิกในสังคมอีกด้วย

2. หน้าที่ในการแสดงความคิดเห็น นอกจากการให้ข่าว ข่าวสารแล้วสื่อมวลชนยังต้องมีหน้าที่ในการอธิบาย แปลความหมาย ดีความ และวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับความหมายของข่าว ข่าวสารและเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นและมีผลกระทบต่อสังคม ไม่ว่าจะเป็นบทบรรณาธิการทางหน้าหนังสือพิมพ์ที่แสดงถึงความคิดเห็น สารคดีเชิงข่าวทางโทรทัศน์ที่เสนอภูมิหลังของข่าวหรือเหตุการณ์และข้อวิพากษ์วิจารณ์ บทวิเคราะห์ข่าวทางวิทยุกระจายเสียงในการเปิดเผยสาเหตุของเหตุการณ์ และคาดการณ์แนวโน้มในอนาคต การแสดงความคิดเห็นเหล่านี้จัดเป็นหน้าที่พื้นฐานของสื่อมวลชนที่จะต้องทำเพื่อประโยชน์ของสมาชิกในสังคม รวมทั้งการเป็นเวทีแสดงความคิดเห็นของสังคมเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจและความร่วมมือกัน

3. หน้าที่ในการให้การศึกษา การให้ศึกษานับเป็นการเสนอสาระความรู้ที่มีระบบ มีวิธีการ เพื่อให้อยู่ร่วมกับบุคคลอื่นๆ ในสังคมได้ การให้ศึกษานี้สื่อมวลชนสามารถให้ได้ทั้งการศึกษาในระบบ โรงเรียน การศึกษานอกระบบ โรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย อันหมายรวมถึงการถ่ายทอดวัฒนธรรม ค่านิยม ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี บทบาท หน้าที่ ของสมาชิกในสังคมด้วย สื่อมวลชนจะเป็นผู้นำสารในลักษณะของความรู้และประสบการณ์ไปยังกลุ่มเป้าหมาย เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาสติปัญญา การปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพ และการปรับปรุงปัญหาเข้าสู่มาตรฐานที่ใกล้เคียงกัน

4. หน้าที่ในการให้ความบันเทิง สื่อมวลชนมีหน้าที่ตอบสนองทางด้านจิตวิทยาแก่สมาชิกในสังคมได้เป็นอย่างดี ด้วยการช่วยคลายเหงาเพื่อทดแทนความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลซึ่งมีน้อยลง ช่วยให้ร่างกายและจิตใจได้พักผ่อนและมีกำลังใจเพิ่มขึ้น รวมทั้งช่วยรักษาเยียวยาภาวะต่างๆ ภายในจิตใจ เช่น ความเศร้าหมอง ความวิตกกังวล ความผิดหวัง ช่วยให้หลีกเลี่ยงปัญหาต่างๆ ให้

ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน และลดความตึงเครียดของจิตใจ ซึ่งสื่อมวลชนนำเสนอในรูปแบบของ ภาพยนตร์ ละครโทรทัศน์ รายการเพลงทางวิทยุกระจายเสียง นวนิยาย เรื่องสั้นในสารคดี คอลัมน์ บันเทิงต่างๆในหนังสือพิมพ์

บทบาทหน้าที่พื้นฐานของสื่อมวลชน(Media Function Basic) ตามแนวคิดของMcquail (1994 อ้างถึงใน จุฬาลักษณ์ มณีวงศ์, 2539 : 4) โดยแบ่งหน้าที่ของสื่อมวลชนตามความคิดของสังคม ออกเป็น5 ประการ ได้แก่

1. หน้าที่ในการให้ข่าวสาร (Information)
 - การให้ข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์และสถานการณ์ในสังคมและในโลก
 - แสดงถึงความสัมพันธ์ของอำนาจต่างๆ ในสังคม
 - ส่งเสริมความคิดใหม่ๆ การปรับตัว ให้เจริญก้าวหน้า ทันสมัย
2. หน้าที่ในการประสาน (Correlation)
 - อธิบาย ตีความ ให้ข้อคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ เหตุการณ์และข่าวสารที่เกิดขึ้น
 - ให้การสนับสนุนผู้ที่อยู่ในอำนาจที่ถูกต้องและบรรทัดฐานที่เป็นที่ยอมรับกันของสังคม
 - เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม
 - ประสานกิจกรรมต่างๆ ของสังคม
 - สร้างความสอดคล้องกัน ในสังคม
 - กำหนดว่าเรื่องใดสำคัญมากน้อยกว่ากัน หรือการกำหนดวาระทางสังคม
3. หน้าที่ในการสร้างความต่อเนื่อง (Continuity)
 - การแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมหลักและวัฒนธรรมย่อย และการพัฒนาวัฒนธรรมใหม่ๆ
 - เสริมสร้างและทำนุบำรุงค่านิยมพื้นฐานของสังคม
4. หน้าที่ด้านความบันเทิง (Entertainment)
 - ให้ความขบขัน ความเพลิดเพลินบันเทิงใจแก่สมาชิก
 - ลดความเครียดของสังคม และข้อขัดแย้งทางสังคม
5. หน้าที่ในการระดมความร่วมมือ (Mobilization)
 - การรณรงค์เพื่อเป้าหมายทางสังคม ด้านการเมือง สงคราม เศรษฐกิจ การทำงาน อาชีพ

หน้าที่ของสื่อมวลชนตามบริบททางสังคม

สื่อมวลชนนับเป็นสถาบันของสังคมที่มีบทบาทหน้าที่ช่วยให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันในสังคม สื่อมวลชนเปรียบเสมือนสายใยที่ยึดเหนี่ยวให้สมาชิกในสังคมอยู่ร่วมกันได้ และช่วยให้สมาชิกในสังคมมีการสื่อสารซึ่งกันและกันด้วยความเข้าใจกัน

หากวิเคราะห์ถึงพัฒนาการของสื่อมวลชนจะเห็นว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของสื่อมวลชน 4 ประการ คือ 1.เทคโนโลยี 2.บริบททางสังคมคือสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง 3. ภารกิจที่สื่อได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติเพื่อตอบสนองความจำเป็นของสังคม 4.ประชาชนกลุ่มต่างๆ ในสังคม (กาญจนา แก้วเทพ, 2545) เมื่อปัจจัย 4 ประการเปลี่ยนแปลงสังคมย่อมเปลี่ยนแปลง เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของสื่อมวลชนย่อมเปลี่ยนแปลงตามบริบททางสังคมด้วย

หน้าที่ของสื่อมวลชนตามบริบททางสังคมสามารถแบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือหน้าที่ของสื่อมวลชนต่อปัจเจกชนกับหน้าที่ของสื่อมวลชนในระดับสังคม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. หน้าที่ของสื่อมวลชนต่อปัจเจกชน สามารถแบ่งได้คือ

1.1 หน้าที่ของสื่อมวลชนในการเป็นแหล่งสารสนเทศนั้นคือ การให้ข่าว ข่าวสารของเหตุการณ์ สภาพการณ์ในสังคม การแปลความหมายข่าวสารและเหตุการณ์ จึงจะนับเป็นแหล่งสารสนเทศในการเพิ่มพูนสติปัญญาให้กับคนในสังคม อันจะนำไปสู่สังคมสารสนเทศ ซึ่งประกอบด้วยทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย และจิตใจ

1.2 หน้าที่ของสื่อมวลชนในการยกระดับความคาดหวังของบุคคล สื่อมวลชนจะทำให้ประชาชนเปลี่ยนวิถีชีวิตของตนเอง การรับข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ความคิดใหม่ๆ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคลในสิ่งที่คิดว่าดีกว่าเดิม ส่งผลให้สมาชิกในสังคมปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพ พฤติกรรม ค่านิยม ทักษะและวิถีชีวิตตามความต้องการของตนเอง

1.3 หน้าที่ของสื่อมวลชนในการเสริมสร้างสถานภาพทางสังคมของบุคคล โดยเฉพาะตัวบุคคลที่มีการเผยแพร่ชื่อเสียงทางสื่อมวลชน ประชาชนมักจะมีแนวโน้มมองเห็นความสำคัญของบุคคลนั้น และบุคคลนั้นจะกลายเป็นแหล่งข้อมูลที่รู้และสามารถตอบได้ทุกเรื่อง

1.4 หน้าที่ของสื่อมวลชนในการสนองความต้องการทางด้านอารมณ์ ลักษณะของสมาชิกในสังคมใหญ่ลักษณะต่างคนต่างอยู่โดดเดี่ยวมากกว่าสังคมในชนบท การสื่อสารระหว่างบุคคลมีน้อย ดังนั้นสื่อมวลชนมีหน้าที่ในการเติมเต็มทางด้านอารมณ์ ไม่ว่าจะเป็นความบันเทิง ความเพลิดเพลินทางอารมณ์ การผ่อนคลายความตึงเครียดในชีวิตประจำวัน

1.5 หน้าที่ของสื่อมวลชนในการโน้มน้าวชักจูงใจ การโน้มน้าวชักจูงใจให้บุคคลไปสู่เป้าหมาย ด้วยการส่งเสริมสนับสนุนเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ให้บุคคลเกิดความมานะพยายามและตัดสินใจที่จะเลือกแนวทางที่จะนำไปสู่เป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ ให้สมาชิกในสังคมปฏิบัติในสิ่งที่ดีกว่า

2. หน้าที่ของสื่อมวลชนในระดับสังคม สามารถแบ่งได้ดังนี้

2.1 หน้าที่ของสื่อมวลชนในการเสริมสร้างสังคม หน้าที่ในการขัดเกลาทางสังคม เพื่อให้สมาชิกได้รู้จักบทบาทหน้าที่ของตน ช่วยให้การดำเนินชีวิตมีประสิทธิภาพ เกิดจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นๆ ในสังคม ก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจเพื่อประโยชน์ของสังคม นอกจากนี้แล้วสื่อมวลชนต้องมีหน้าที่ในการกระตุ้นเร้าให้สมาชิกในสังคมตัดสินใจเลือกแนวทางและพฤติกรรมที่ถูกต้องตามเป้าหมาย เช่น โครงการรณรงค์เกี่ยวกับค่านิยม ปัญหาทางด้านสาธารณสุข การส่งเสริม อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น

2.2 หน้าที่ของสื่อมวลชนในการเสริมสร้างระบบการเมือง สื่อมวลชนมีหน้าที่ที่สำคัญอย่างยิ่งในระบบการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการให้ข่าว ข่าวสาร ความรู้ ทางการเมือง การจัดระเบียบวาระหรือการเสนอประเด็นปัญหาทางการเมืองที่ควรจะนำมาถกเถียงอภิปราย การเผยแพร่อุดมการณ์ การปลุกฝังความเชื่อทางการเมือง การพัฒนาประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยสร้างบรรยากาศกระตุ้นเร้า ชักจูงใจประชาชน สื่อมวลชนจะเป็นตัวกลางระหว่างรัฐ รัฐบาลกับประชาชน เป็นเวทีแสดงความคิดเห็นในการส่งผ่านปัญหา นโยบาย แนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกันตามระบบการปกครอง

2.3 หน้าที่ของสื่อมวลชนในการเสริมสร้างระบบเศรษฐกิจ ระบบเศรษฐกิจนี้หมายความว่า การจัดการ การบริหารทรัพยากรบุคคล องค์กร ชุมชน ประเทศ ด้วยความประหยัด เพื่อก่อให้เกิดผลิตผลและความเจริญมั่นคงของประเทศ (สมควร กวียะ, 2543) สื่อมวลชนมีหน้าที่ในการเป็นตัวกลางที่เป็นแหล่งข้อมูล แหล่งสารสนเทศในการช่วยค้นหา พัฒนา จัดเก็บ และเผยแพร่ข้อมูล การมีข้อมูลที่สมบูรณ์ ถูกต้อง ทันสมัย และเป็นสากล จะช่วยในการตัดสินใจงานนโยบาย แผนงานทางเศรษฐกิจ ได้เป็นอย่างดี ในทำนองเดียวกันสื่อมวลชนจะเป็นผู้ช่วยให้ความรู้ สร้างความเข้าใจ และความร่วมมือจากประชาชนในการช่วยผลักดันให้เศรษฐกิจเจริญก้าวหน้า ทั้งด้วยวิธีการทางโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ และการพัฒนาระบบเศรษฐกิจในยุคสังคมข่าวสารจะทำให้มีการเร่งสร้างบุคลากรด้านข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจที่ใช้ข้อมูลข่าวสารเป็นหลักในการดำเนินงาน

2.4 หน้าที่ของสื่อมวลชนในการเสริมสร้างการศึกษา ด้วยศักยภาพของสื่อมวลชนในการส่งสารได้กว้างไกล รวดเร็ว เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้เป็นอย่างดี สื่อมวลชนจึงอาจเป็นตัวสื่อหรือ

ครู หรือเข้าไปผสมผสานในระบบการศึกษา สำหรับการให้ความรู้ การศึกษา แก่ประชาชนที่อยู่
นอกระบบ โรงเรียน หรือการเรียนรู้ตามอัธยาศัยด้วยการแทรกซึมข่าวสาร ข้อมูล ความรู้ต่างๆ จาก
สื่อมวลชน ซึ่งเป็นสิ่งที่ทวีความสำคัญอย่างมากในปัจจุบัน ประชาชนจะได้รับข้อมูลข่าวสาร ความ
รู้อยู่ทุกวันด้วยการซึมซับอย่างไม่รู้ตัว อันส่งผลให้คนในสังคมมีการเพิ่มพูนความรู้ในมาตรฐานที่
ใกล้เคียงกัน ช่วยสร้างให้สมาชิกในสังคมสามารถเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
ที่ดีต่อไป

2.5 หน้าที่ของสื่อมวลชนในการยกระดับวัฒนธรรมมวลชน ด้วยปัจจัยทางเทคโนโลยี
ดาวเทียมก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของโลก วัฒนธรรมของโลกจะกลายเป็นวัฒนธรรม
มวลชนอันจะหล่อหลอมความรู้สึกร่วมกันของคนส่วนใหญ่ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน แต่
สื่อมวลชนมีหน้าที่ในการสะท้อน แสดงออก และอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาติ ทั้งในระดับชาติ
ภูมิภาค และระดับท้องถิ่น และเป็นปากเป็นเสียงให้วัฒนธรรมของกลุ่มต่างๆ ในสังคม รวมทั้งช่วย
กระตุ้นและส่งเสริมสติปัญญา จินตนาการ ความต้องการ ความคิดสร้างสรรค์ด้วยรสนิยมอันดีมี
สุนทรียภาพด้วย

2.6 หน้าที่ในการให้บริการสาธารณะ สื่อมวลชนส่วนใหญ่มีการดำเนินการด้านธุรกิจ
โดยมีผลกำไรเป็นเป้าหมายหลัก สังคมจึงคาดหวังว่าสื่อมวลชนควรตอบแทนสังคมและชุมชนโดย
สื่อมวลชนสามารถกระทำได้ในรูปแบบหลากหลาย เช่น รายการทุกข์ชาวบ้านทางสถานีโทรทัศน์
ช่อง 7 สื่อบริการร่วมด้วยช่วยกันของสถานีวิทยุกรมการรักษาดินแดน ซึ่งประกาศว่าเป็นสถานีวิทยุ
ชุมชน City Radio มีเนื้อหาหลักเพื่อช่วยเหลือชุมชนในทุกเรื่องที่ประชาชนร้องขอเข้ามา คอลัมน์
การสมัครงานในหนังสือพิมพ์ เป็นต้น ล้วนแล้วแต่เป็นการให้บริการสาธารณะเพื่อตอบแทนสังคม
ทั้งสิ้น

บทบาทของสื่อมวลชน

บทบาท คือ พฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับบุคคล กลุ่มบุคคล หรือสถาบันว่าจะต้องปฏิบัติ
อย่างไร บทบาทจึงเป็นการทำตามสิทธิ์และหน้าที่ที่ตนมี

1. สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ ด้วยศักยภาพของสื่อมวลชนแขนง
ต่างๆ ทำให้สื่อมวลชนถูกใช้เครื่องมือในการพัฒนาประเทศไม่ว่าจะเป็นระบบการปกครอง
แบบใด สื่อมวลชนจึงเป็นสถาบันสังคมที่มีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศทั้งด้าน
การเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม การศึกษา วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม การเกษตร
และสาธารณสุข ด้วยการให้ข่าวสารเพื่อให้ทราบถึงความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลง การโน้มน้าว
ชักจูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและวางนโยบายพัฒนาประเทศ และการ

ถ่ายทอดความรู้และทักษะเพื่อให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ และก้าวทันกับความเปลี่ยนแปลงต่อไป

ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การศึกษา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม การเกษตรและสาธารณสุข

2. สื่อมวลชนมีบทบาทในการจัดกลาทางสังคม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปลูกฝังระเบียบวินัย เพื่อปลูกฝังความมุ่งมั่นหรือช่วยสร้างแรงบันดาลใจ เพื่อสอนให้สมาชิกของสังคมรู้จักบทบาทและทัศนคติที่เหมาะสม และเพื่อสอนให้สมาชิกมีทักษะและความชำนาญ สื่อมวลชนเป็นสถาบันที่สำคัญในกระบวนการจัดกลาทางสังคมด้วยการสอนบทบาท การสร้างค่านิยมและทัศนคติ การกำหนดบรรทัดฐานของสังคม และการใช้ชีวิตให้กับสมาชิกของสังคม เพื่อให้สังคมมีคุณภาพต่อไป

3. สื่อมวลชนมีบทบาทในการสร้างประชาตติด้วยการเผยแพร่ข่าวสารของรัฐบาล องค์กร สถาบัน ให้ประชาชนได้รับทราบด้วยการจัดเนื้อหาสาระที่เหมาะสม สื่อมวลชนจะเป็นผู้เสนอประเด็นปัญหาต่อสังคม และเปิดโอกาสให้กลุ่มประชาชนทุกกลุ่มเสนอความคิดเห็นและนำสารนั้นกลับไปสู่ รัฐบาล องค์กร สถาบัน เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง และช่วยกันหาแนวทางแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้น ลดความตึงเครียดของสังคม อันจะส่งผลให้สมาชิกในสังคมสามารถดำรงชีวิตอย่างสงบสุข (ธีรารักษ์ โปธิสุวรรณ, 2553)

การศึกษาเรื่องการนำเสนอประเด็นข่าวสารเกี่ยวกับ พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ของสื่อหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่และบทบาทของสื่อมวลชน นำมาพิจารณาใช้เป็นแนวทางข้อมูลพื้นฐานประกอบและจะนำมาใช้วิเคราะห์ช่วยในการอภิปรายผลเพิ่มเติมเกี่ยวกับบทบาทการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ว่านักข่าวหนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นสื่อมวลชนแขนงหนึ่ง ในปัจจุบันมีบทบาทหน้าที่อย่างไร และทำหน้าที่ครบถ้วนแล้วหรือไม่อย่างไร หรือมีบทบาทใดที่สื่อมวลชนที่อาจจะละเลยในการทำหน้าที่ และพึงควรปฏิบัติให้สมบูรณ์ครบถ้วน

แนวคิดเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์และบทบาทของหนังสือพิมพ์

คำว่า “หนังสือพิมพ์” ตามพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ.2484 ระบุว่า หนังสือพิมพ์ หมายความว่า สิ่งพิมพ์ซึ่งมีจำหน่าย เช่นเดียวกัน ออกหรือเจตนาจะออกตามลำดับเรื่องไป มีกำหนดระยะเวลาหรือไม่ก็ตาม มีข้อความต่อเนื่องกันหรือไม่ก็ตาม (ครุณี หิรัญรักษ์, 2529 : 1 อ้างถึงใน ธนวรรณ กัมมารเจษฎากุล, 2547 : 16-17)

คาร์เตอร์ วี.กูต (Carter V.Good) ได้ให้ความหมายว่า หนังสือพิมพ์ คือสิ่งตีพิมพ์ที่ออกตามระยะเวลาที่กำหนด ติดต่อกันไปตามลำดับ ลักษณะเป็นกระดาษขนาดใหญ่ มีจำนวนหลายแผ่น พับได้ จุดมุ่งหมายเพื่อเสนอข่าวสาร หรือสิ่งที่หน้าสนใจทั่วไป ตามปกติออกเป็นรายวัน หรือรายสัปดาห์แต่ถ้าเพื่อการศึกษาอาจออกเป็นรายปักษ์หรือรายเดือนก็ได้ (V.Good , 1965 :637)

ซามูเอล เบคคอฟ (Samuel Beckoff) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หนังสือพิมพ์เป็นอุปกรณ์การสื่อสารมวลชนประเภทตีพิมพ์ออกจำหน่ายเป็นประจำและสม่ำเสมอ (Beckoff ,1965 : 5)

จูเลียน อาดัมส์ (Julian Adams) ได้ให้ความหมายว่า หนังสือพิมพ์เป็นสิ่งพิมพ์ที่ออกจำหน่ายที่ออกจำหน่ายสม่ำเสมอเป็นประจำทุกวัน มักจะพิมพ์ในเมืองหลวงหรือเมืองใหญ่ๆ ลงข่าวทุกชนิด อาทิ ข่าวธุรกิจ ข่าวกีฬา ข่าวสังคม และข่าวบันเทิง เป็นต้น ข่าวที่นำมาลงเป็นข่าวสด ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันนั้น หรืออย่างช้าไม่เกิน 2-3 วัน (Adams ,1959 : 29)

จากการให้นิยามความหมายของคำว่า สื่อหนังสือพิมพ์ จากนักสื่อสารมวลชนและนักนิเทศศาสตร์ข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า หนังสือพิมพ์คือสื่อสิ่งพิมพ์รูปแบบหนึ่ง ที่มีการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร เหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นรายวันมีความคลุมในประเด็นของแต่ละด้านที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งจะนำเสนอข้อมูลที่เป็นที่น่าสนใจของประชาชน โดยมีการกำหนดระยะเวลาพิมพ์ออกมาในลักษณะของรายวัน รายสัปดาห์ หรือรายเดือน เพื่อเผยแพร่สู่สาธารณชนได้อ่านข่าวสาร

ซึ่งโดยทั่วไปการจัดแบ่งประเภทหรือรูปแบบของหนังสือพิมพ์ อาจจำแนกได้หลายรูปแบบ ตามลักษณะดังต่อไปนี้ (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2533 : 162)

1. ความถี่ของการตีพิมพ์ หมายถึง หนังสือพิมพ์ที่ถูกแบ่งประเภทโดยกำหนดระยะเวลาที่ออกจำหน่ายในครั้งหนึ่งๆ โดยมากจะมีระยะเวลาในการจำหน่าย 2 แบบ คือ

1.1 หนังสือพิมพ์รายวัน (Dailies) เป็นหนังสือพิมพ์ที่ต้องตีพิมพ์ให้หมดตลาดภายในแต่ละวัน อายุของหนังสือพิมพ์จึงสั้น ลักษณะเด่นอยู่ที่ความสดและความรวดเร็ว ในการเสนอข่าว

โดยเฉพาะ จะต้องมีราคาถูกเนื่องจากต้องการให้ลูกค้าซื้อทุกวัน ดังนั้นหนังสือพิมพ์จึงจำเป็นต้องมีโฆษณาและยอดจำหน่ายสูง เพื่อทดแทนกำไรต่อฉบับที่น้อย เช่น ไทยรัฐ เดลินิวส์ และแนวหน้า เป็นต้น

1.2 หนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ (Weeklies) คือ หนังสือพิมพ์ที่กำหนดออกทุก 7 วัน จึงไม่ได้เน้นความสดของข่าว แต่ยังคงเน้นการเสนอข้อเท็จจริง สเนเทศ ข้อมูล สารคดี และบทวิเคราะห์ที่ทันสมัย เช่น ผู้จัดการ และฐานเศรษฐกิจ

2. ปริมาณการไหลเวียน หรือจำนวนพิมพ์ (Circulation Size) โดยจำแนกได้เป็น 2 ระดับ

2.1 ขนาดใหญ่ ส่วนมากเป็นหนังสือพิมพ์ที่ดำเนินกิจการอยู่ในกรุงเทพฯ มียอดการจำหน่ายสูงและมักเปิดตลาดไปทั่วประเทศ ทำให้กลายเป็นหนังสือพิมพ์ระดับชาติ บางฉบับอาจต้องจัดพิมพ์เป็นหลายกรอบใน 1 วัน อาทิ กรอบแรก และกรอบหลัง เพื่อประโยชน์ในการวางตลาดให้กว้างมากขึ้น ดังนั้นหนังสือพิมพ์ขนาดใหญ่จะมีอิทธิพลต่อสังคมการเมืองค่อนข้างสูง เช่น ไทยรัฐ เดลินิวส์ และสยามรัฐ เป็นต้น

2.2 ขนาดเล็ก มักเป็นหนังสือพิมพ์ที่ดำเนินกิจการตามภูมิภาค หรือที่เรียกว่าหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น มียอดพิมพ์น้อยเฉพาะผู้อ่านในท้องถิ่น ขอบเขตตรงเนื้อหาจึงแคบเฉพาะข่าวท้องถิ่น ดังนั้น ความสำคัญและอิทธิพลต่อสังคมการเมืองในระดับประเทศจึงน้อย และมักประสบปัญหาในการดำเนินกิจการและการลงทุน

3. หนังสือพิมพ์เฉพาะทาง (Special-Service Newspaper) คือหนังสือพิมพ์ที่ดำเนินกิจการเฉพาะกลุ่มเป้าหมายบางกลุ่ม หรือเฉพาะกลุ่ม (Segmentation) ทำให้การเสนอสารสนเทศมีลักษณะเฉพาะไปด้วย จึงเสมือนเป็นหนังสือพิมพ์สำรอง เหมาะกับความสนใจเป็นพิเศษที่เพิ่มเติมจากหนังสือพิมพ์ทั่วไป เช่น หนังสือพิมพ์ธุรกิจ หนังสือพิมพ์จีน เป็นต้น

4. เนื้อหาของหนังสือพิมพ์ สามารถจำแนกได้ 2 ลักษณะดังนี้ (มาลี บุญศิริพันธ์, 2531: 3)

4.1 หนังสือพิมพ์ประเภทปริมาณ (Popular Newspaper) คือหนังสือพิมพ์ที่ให้ความสำคัญกับข่าวประเภทเร้าอารมณ์ ตื่นเต้น เช่น ข่าวอุบัติเหตุ ข่าวอาชญากรรม ข่าวบันเทิง ข่าวภัยพิบัติต่างๆ ข่าวที่เกี่ยวข้องกับเพศ ข่าวบุคคล ตลอดจนข่าวความขัดแย้งรุนแรงต่างๆที่คนทั่วไปสนใจ บางทีเราเรียกขานนี้ว่า ข่าวเบา (Soft News) โดยเนื้อหาสามารถเข้าใจได้ทันที ไม่ต้องนำไปคิดต่อ จึงเป็นที่นิยมสำหรับผู้่านระดับกลางลงไป ลักษณะการจัดหน้าค่อนข้างฉูดฉาด พาดหัวโต เน้นภาพประกอบเป็นส่วนสำคัญในการจูงใจให้คนอ่าน ตลอดจนใช้ภาษาและลีลาเร้าความรู้สึกผู้อ่าน หนังสือพิมพ์ประเภทนี้จะมุ่งที่ปริมาณการจำหน่าย นักวิชาการจัดข่าวประเภทนี้เป็นข่าวที่ให้ผลตอบแทนทางอารมณ์โดยทันที รูปแบบการเขียนเต็มไปด้วยสีสันจินตนาการ และมักใช้ภาษาสามัญเสมอ เช่น ไทยรัฐ เดลินิวส์ ข่าวสด เป็นต้น

4.2 หนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพ (Quality Newspaper) หนังสือพิมพ์ประเภทนี้เน้นที่คุณภาพ หมายถึงลักษณะการเสนอเนื้อหาที่มีผลกระทบต่อสังคม ลักษณะเนื้อหาสาระค่อนข้างหนัก (Hard News) เช่น ข่าวการเมือง ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวต่างประเทศ เน้นการรายงานวิเคราะห์สถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นประกอบในคอลัมน์หน้าในด้วย ลักษณะการจัดหน้าหนึ่งมักจะเรียบง่าย เป็นระเบียบไม่หวือหวา หนังสือพิมพ์ประเภทนี้จำนวนจำหน่ายไม่สูงมากนัก ผู้อ่านประเภทนี้มักอยู่ในวงค่อนข้างจำกัด เฉพาะกลุ่มบุคคลที่มีความสนใจในความเคลื่อนไหวของข่าวสารการเมืองมากกว่าผู้อ่านหนังสือพิมพ์ประเภทปริมาณ เช่น ข่าวเศรษฐกิจ การเมือง สังคม การศึกษา ผู้นิยมน่าจะเป็นผู้บริหาร ผู้ที่มีการศึกษาพอสมควร ข่าวประเภทนี้มุ่งสนองความรู้ ความคิดเห็นเป็นสำคัญ ให้ผลตอบแทนแก่ผู้อ่านในระยะยาว ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้ ความเข้าใจ และเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ต่างๆ เช่น เป็นข้อมูลช่วยในการตัดสินใจ วิพากษ์วิจารณ์ แสดงความคิดเห็น รูปแบบการเขียนไม่เร้าอารมณ์ ค่อนข้างจริงจังใช้เหตุผลมากกว่าใช้สำนวนโวหาร เช่น หนังสือพิมพ์มติชน

รูปลักษณะของข้อเขียนในหนังสือพิมพ์

หนังสือพิมพ์เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่ประชาชนให้ความสนใจในปัจจุบัน เพราะมีรายละเอียดเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวในสังคมให้ประชาชนทราบความเป็นอยู่ต่างๆ ของบ้านเมือง ซึ่งในหนังสือพิมพ์ก็จะมีลักษณะข้อเขียนในลักษณะต่างๆ ได้แก่ ข่าว คอลัมน์ บทความ บทบรรณาธิการ ฯลฯ ซึ่งจะอธิบายรายละเอียดดังต่อไปนี้

การเขียนข่าว

ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่าข่าวคือการบอกเล่าเรื่อง ซึ่งโดยปกติมักเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นใหม่เป็นที่น่าสนใจ คำบอกกล่าว คำเล่าลือ ข่าวจึงหมายถึงเหตุการณ์ สถานการณ์ ที่เกิดขึ้นหรือมีแนวโน้มว่าจะเกิดที่มีความน่าสนใจและมีความสำคัญ และได้รับการรายงานได้อย่างทันที (นาฏยา ตนานนท์, 2546)

ประเภทของข่าว การแบ่งประเภทข่าวสามารถพิจารณาได้หลายแง่มุมด้วยกัน ได้แก่

1. ประเภทของข่าวซึ่งพิจารณาในแง่ระดับข่าว ซึ่งแบ่งเป็น “ข่าวหนัก” ซึ่งเน้นเนื้อหาสาระมากกว่าความบันเทิง และ “ข่าวเบา” ซึ่งเน้นความบันเทิง หรือผลต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้อ่านเป็นหลัก

2. ประเภทของข่าวซึ่งพิจารณาในแง่ระดับความรู้สึกตอบสนองของผู้อ่าน ได้แก่ ข่าวที่ผู้อ่านรู้สึกตอบสนองได้ทันที แต่เป็นการตอบสนองในระยะสั้นๆ ได้แก่ข่าวบันเทิง อาชญากรรม อุบัติเหตุ และข่าวที่ผู้อ่านตอบสนองช้า เพราะต้องใช้ความคิดพิจารณาเนื้อหาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ ได้แก่ ข่าวการเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา เป็นต้น

3. ประเภทของข่าวซึ่งพิจารณาจากวิธีการนำเสนอข่าว ซึ่งแบ่งเป็นข่าวที่มีวิธีการเสนอข่าวเน้นที่เหตุการณ์ (Event entered) เน้นที่เนื้อหาสาระโดยตรง หมายถึง ข่าวที่เสนอเนื้อหาสาระข้อเท็จจริง ตรงไปตรงมาตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เช่น ข่าวจับพ่อค้ายาบ้า เนื้อข่าวจะเสนอข้อมูลว่าใครถูกจับ ที่ไหน เมื่อไร สภาพเหตุการณ์เป็นอย่างไร เป็นต้น ข่าวที่มีวิธีการเสนอข่าวเน้นที่กระบวนการเกี่ยวเนื่องของข่าว (Process centered) กล่าวคือ การนำเสนอข่าวในลักษณะนี้จะเน้นที่การอธิบายตีความ หรือแปลความหมาย การนำความเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนมากกว่าการนำเสนอเนื้อหาสาระของข่าว ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจสาเหตุของการเกิดเหตุการณ์นั้น ผลกระทบต่อเหตุการณ์นั้นว่ามีต่อใครบ้าง และเพื่อเร้าความสนใจผู้อ่านให้เกิดความอยากรู้ สงสัย เห็นอกเห็นใจ สนุกสนานเพลิดเพลิน การเขียนลักษณะนี้จะใช้ลีลาการเขียนแบบสารคดี (ศุภิสรา เปี่ยมราศี, 2546)

การเขียนข่าวมีรูปแบบของโครงสร้างที่ค่อนข้างตายตัว องค์ประกอบแต่ละอย่างของโครงสร้างแสดงบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกันออกไปตามวัตถุประสงค์ เพื่อตอบสนองต่อวัตถุประสงค์หลักคือต้องการสื่อสารเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจง่ายที่สุดและใช้เวลาสั้นที่สุด โครงสร้างของข่าวหนังสือพิมพ์มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ส่วนสำคัญได้แก่

หัวข้อข่าว (Headline) หัวข่าวเป็นหัวใจสำคัญของการเขียนข่าว เพราะเป็นแหล่งแรกที่จะบอกผู้อ่านให้ทราบว่ามีความน่าสนใจอะไรบ้าง นอกจากนี้หัวข้อข่าวยังมีหน้าที่ที่สำคัญคือการสร้างความดึงดูดใจของผู้อ่าน โดยการใช้คำหรือหัวข้อที่น่าสนใจ สะดุดตา และชวนติดตาม หน้าที่ประการต่อมา คือการให้สาระสำคัญของข่าว ซึ่งจะช่วยประหยัดเวลาของผู้อ่าน โดยผู้อ่านสามารถทราบได้ทันทีจากหัวข้อข่าวหรือข่าวที่เสนอนั้นเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์อะไรบ้าง ส่วนลักษณะของภาษาที่ใช้พาดหัวข่าวนั้น จะเป็นลักษณะเฉพาะตัว ถ้อยคำ สำนวน โวหาร ส่วนใหญ่ใช้ภาษาพูดเป็นส่วนประกอบในการเขียนหนังสือพิมพ์และเมื่อหนังสือพิมพ์ออกสู่มวลชน จึงมีอิทธิพลต่อผู้อ่านในด้านการใช้ภาษา และผู้อ่านจินตนาการเกิดการเลียนแบบ

ความนำ (Leads) เป็นส่วนประกอบที่มีความเด่นสำคัญที่สุดของเรื่องราวหรือเป็นการสรุปใจความสำคัญ หรือย่อเรื่องสำคัญของข่าวที่เสนอ โดยบรรณานำนั้นต้องตอบคำถามตามกฎเจสำคัญ

ของข่าว ซึ่งได้แก่ ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร ทำไม อย่างไร ซึ่งผู้อ่านจะทราบสาระสำคัญของข่าวได้อย่างรวดเร็ว

ส่วนเชื่อม (Neck) ส่วนเชื่อมเป็นระหว่างส่วนต่อระหว่างความนำ กับเนื้อข่าว อาจจะเป็นข้อความเพียงไม่กี่ประโยค หรืออาจจะเป็นย่อหน้า เป็นการเชื่อมโยงจากความนำไปสู่ตัวเนื้อข่าว ทำให้เกิดความสัมพันธ์และดำเนินเรื่องได้อย่างต่อเนื่อง

เนื้อเรื่อง (Details) เป็นส่วนประกอบที่ทำให้รายละเอียดของเรื่องราวให้ผู้อ่านได้รับทราบ และเข้าใจลำดับความสำคัญของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมด เป็นส่วนที่จะให้ข้อมูลและรายละเอียดที่มากกว่าในส่วนวรรคหน้า โดยรูปแบบการเขียนข่าวส่วนใหญ่จะเป็นแบบพีระมิดหัวกลับ คือสิ่งที่สำคัญที่สุดจะถูกนำเสนอก่อน ส่วนที่สำคัญรองๆลงไปจะถูกนำเสนอในลำดับถัดไป

บทความ

บทความเป็นความเรียงชนิดหนึ่งของผู้เขียนรวบรวม เรียบเรียง ถ่ายทอดสาระความคิดสู่ผู้อ่านอย่างเป็นระบบด้วยภาษาที่เหมาะสม ประกอบด้วย สาระ ข้อเท็จจริง บวกกับความคิดเห็นที่ผู้เขียนต้องการแสดงออกในประเด็นเรื่องใดๆ บทความจึงหมายถึง ข้อเขียนแสดงความคิดเห็นที่ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์ สามารถแยกตามวัตถุประสงค์และเนื้อหาในการนำเสนอความเห็นนั้นได้แก่ บทความวิชาการ บทความวิเคราะห์ บทความวิจารณ์ บทความแสดงความคิดเห็น เป็นต้น บทความจะปรากฏอยู่ในคอลัมน์ต่างๆ บทความในหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่เกิดขึ้น และยังอยู่ในกระแสความสนใจของประชาชน กำลังเป็นข่าว หรือไม่เป็นข่าว แต่อาจมีผลกระทบต่อประชาชนด้านใดด้านหนึ่ง บทความส่วนใหญ่มีสาระเพื่อสื่อความคิดเห็นของผู้เขียนเป็นแก่นหลัก (มาลี บุญศิริพันธ์, 2550)

บทความทวีความสำคัญขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับข้อเขียนประเภทอื่นๆ เพราะปัจจุบัน มีผู้นิยมอ่านบทความมากขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะผู้ที่ติดตามอ่านข่าวสารบ้านเมืองเป็นประจำ มักต้องการรับรู้ทัศนะ ความคิดเห็นจากผู้เขียนบทความที่เป็นแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ มีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่เขียน ความคิดเห็นในหนังสือพิมพ์จึงมีประโยชน์และคุณค่าที่ผู้อ่านคาดหวัง บทความบทความสำคัญต่อระบอบเสรีประชาธิปไตย

บทบรรณาธิการ

รู้จักกันทั่วไปว่า บทนำ หมายถึง บทความประเภทที่แสดงความคิดเห็นในนามหนังสือพิมพ์ทั้งฉบับต่อเรื่องราวที่กำลังเป็นประเด็นของสังคม ลักษณะข้อเขียนของบทบรรณาธิการ คือ ข้อเขียนที่ไม่ลงชื่อผู้เขียนและปรากฏในหน้าบทบรรณาธิการ

จุดเด่นของบทบรรณาธิการ คือ บทความที่ปรากฏในหน้าบทบรรณาธิการ เป็นข้อเขียนเดียวที่หนังสือพิมพ์ หรือบรรณาธิการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข่าว โดยความคิดเห็นที่บรรณาธิการแสดงออกในนามหนังสือพิมพ์ทั้งฉบับ ต้องผ่านวินิจฉัยอย่างรอบคอบจากการประชุมกองบรรณาธิการ เพื่อชี้แนะหรือทางออกที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหาสังคมอย่างเป็นกลาง ความสำคัญของบทบรรณาธิการอยู่ที่ความสามารถในการสะท้อนนโยบายและจุดยืนของหนังสือพิมพ์ต่อเรื่องที่แสดงความคิดเห็น บทบรรณาธิการมักจะใช้คำว่าเรา ซึ่งหมายถึงกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ เนื่องจากผู้อ่านบทบรรณาธิการ ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทในสังคม เช่น นักการเมือง ข้าราชการ ปัญญาชน มีบทบาทหน้าที่ในการรวบรวมความเห็นประกอบการกำหนดนโยบายที่เหมาะสมแก่สังคมได้ บรรณาธิการจึงเป็นข้อเขียนที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดทิศทางของสังคมได้ระดับหนึ่ง การเสนอความเห็นในบทบรรณาธิการต้องกระทำอย่างรอบคอบ รัดกุม ตรงตรง ถูกต้อง ซึ่งบทบรรณาธิการที่ดีควรมีบทบาทดังนี้

- การเป็นแหล่งแสดงความคิดเห็นสะท้อนนโยบายของหนังสือพิมพ์ที่เกี่ยวกับกับสิ่งที่เกิดขึ้น
- เป็นสื่อที่แสดงออกถึงความต้องการของชุมชนที่หนังสือพิมพ์สังกัดอยู่
- เป็นสื่อกลางที่ถ่ายทอดความเห็นที่เป็นประโยชน์สาธารณะ
- เป็นผู้นำทางความคิด ทศนคติ ค่านิยม ของชุมชนและสังคม

คอลัมน์

หมายถึง ข้อเขียนที่ปรากฏในคอลัมน์ของหนังสือพิมพ์ โดยเสนอเนื้อหาที่หลากหลายประเภท จำแนกตามชื่อคอลัมน์ มีความยาวที่จบในพื้นที่ที่กำหนด ให้สาระน่าสนใจหรือนำไปสู่ความสนใจของผู้อ่าน ตั้งแต่เรื่องเบาสมองจนถึงเรื่องหนักระดับชาติ “คอลัมน์” เป็นประเภทข้อเขียนที่ในหนังสือพิมพ์ที่ให้ความสะดวกแก่ผู้อ่านในการจดจำ เลือกรับข้อความที่ตนชอบได้รวดเร็ว คอลัมน์ส่วนใหญ่ในหนังสือพิมพ์รายวัน มีเนื้อหาในทางแสดงความคิดเห็น (Commentation) เกี่ยวกับกับข่าว และเหตุการณ์ปัจจุบัน ผู้เขียนประจำคอลัมน์เหล่านี้เรียกว่า “คอลัมนิสต์” (Columnist) หมายถึง ผู้เขียนบทความในคอลัมน์หนังสือพิมพ์เป็นประจำ โดยลงชื่อผู้เขียนด้วย

คอลัมน์ในหนังสือพิมพ์เป็นข้อเขียนที่มีความสมบูรณ์ในตนเอง เนื่องจากเนื้อที่จำกัดเป็นเหตุให้งานเขียนในหนังสือพิมพ์ต้องกระชับรัดกุม ลงชื่อผู้เขียน กำหนดวางในตำแหน่งประจำ เพื่อสร้างความคุ้นเคยให้ผู้อ่านเปิดได้ทันที

จากข้อมูลเกี่ยวกับ การแบ่งประเภท และรูปแบบของหนังสือพิมพ์ รูปลักษณะข้อเขียนของหนังสือพิมพ์ ซึ่งประกอบไปด้วย ข่าว บทความ บทบรรณาธิการ คอลัมน์ ผู้วิจัยได้นำมาใช้เป็นกรอบข้อมูลศึกษาพื้นฐานรูปแบบข้อเขียนของหนังสือพิมพ์ประกอบไปด้วยอะไรบ้าง และได้นำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยจำแนก เป็น ข่าว บทความ บทบรรณาธิการ และคอลัมน์ ในเรื่องรูปแบบของการนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับ พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

บทบาทและหน้าที่ของหนังสือพิมพ์

โจเซฟ พูลิตเซอร์ (Joseph Pulitzer) นักหนังสือพิมพ์ในปลายศตวรรษที่ 19 จำแนกบทบาทของหนังสือพิมพ์ในระบอบประชาธิปไตย ได้เป็น 4 บทบาท ดังนี้ (อ้างถึงใน สิริทิพย์ ชันสุวรรณ, 2539 : 9-12)

1. บทบาทการเป็นนายทวาร (Gatekeeper) ในหนังสือพิมพ์จะมีนายทวารประจำด้านอยู่เป็นจำนวนมากนับตั้งแต่ผู้สื่อข่าว ผู้เรียบเรียงข่าว (Rewriter) บรรณาธิการข่าวแต่ละหน้าที่ผู้ทำบรรณาธิการ (Sub-editor or copy-editor) ไปจนถึงบรรณาธิการใหญ่ บุคคลเหล่านี้จะใช้วิจารณญาณประเมินคุณค่าข้อมูลข่าวสารที่รวบรวมมาได้ แล้วคัดลอกข้อมูลข่าวสารที่มีคุณค่าและตรงต่อความสนใจใคร่รู้ของผู้รับสารก่อนจะตัดสินใจ “เปิดประตู” ให้ข่าวสารเหล่านั้นหลังไหลไปสู่การรับรู้ของสาธารณชน ในการประเมินคุณค่าข้อมูลข่าวสารเหล่านั้น นายทวาร (Gatekeeper) สามารถที่จะเพิ่มเติมข้อมูลที่ได้รับทราบมาจากแหล่งข่าวอื่นเป็นการเสริมอิทธิพลให้ข่าวสารบางส่วน รวมทั้งสามารถปฏิเสธที่จะ “เปิดประตู” ไม่ให้ข่าวสารนั้นออกไปสู่ผู้รับสารได้ด้วย

2. บทบาทการเป็นผู้แจ้งข่าวสาร (Informer) บทบาทของหนังสือพิมพ์ในฐานะที่เป็นผู้แจ้งข่าวสารนั้น ปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบ และพัฒนาก้าวหน้าไปมากตามความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสาร จากที่หนังสือพิมพ์เคยเป็นสื่อซึ่งทำหน้าที่แจ้งข่าวสารแก่สาธารณชนอย่างรวดเร็ว ความรับผิดชอบในบทบาทนี้กลับเปลี่ยนมือไปสู่สื่อโทรทัศน์และวิทยุ ซึ่งสามารถปฏิบัติหน้าที่แจ้งข่าวสารได้รวดเร็วกว่าหนังสือพิมพ์มาก อย่างไรก็ดี ในบทบาทนี้หนังสือพิมพ์คงความได้เปรียบสื่อโทรทัศน์และวิทยุอยู่ กล่าวคือ หนังสือพิมพ์ไม่ว่าจะเป็นรายวัน หรือรายสัปดาห์ก็สามารถเจาะลึกเข้าไปในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ นอกเหนือจากการ

เสนอเหตุการณ์เล็กๆที่เป็นสายใยของสังคมต่างๆไป ตลอดจนหนังสือพิมพ์สามารถเสนอการวิเคราะห์แยกแยะปัญหานั้นๆเพื่อหาทางหนีทีไล่ให้แก่ประชาชนอีกด้วย

3. บทบาทการเป็นสุนัขยาม (Watchdog) ความรับผิดชอบมูลฐานของหนังสือพิมพ์นั้น คือ การขุดคุ้ย เปิดโปง ความอ่อนแอหรือบกพร่อง ในการบริหารงานของรัฐบาลให้ประชาชนเจ้าของประเทศได้ทราบ ทั้งหนังสือพิมพ์ยังต้องรับผิดชอบป้องกันไม่ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจปฏิบัติหน้าที่ในทางที่ผิด หรือเกินขอบเขตที่ได้รับมอบหมายจากประชาชนด้วย ความรับผิดชอบนี้ หนังสือพิมพ์จึงต้องเฝ้าจับตาดูการทำงานของรัฐบาลให้เป็นไปตามนโยบาย และคำมั่นสัญญาที่เคยให้ไว้แก่ประชาชน เสมือนสุนัขเฝ้าจับตาดูห้วยโมยไม่ให้ลวงล้ำเข้าบ้านในยามค่าคินั่นเอง

4. บทบาทการเป็นเจ้าหน้าที่รับเรื่องราวร้องทุกข์ (Ombudsman) คำว่า Ombudsman เป็นภาษาสวีเดน เดิมหมายถึง เจ้าหน้าที่รับเรื่องราวร้องทุกข์จากราษฎร ซึ่งกล่าวโทษทางการบ้านการเมืองหรือเจ้าพนักงานที่ปฏิบัติหน้าที่มิชอบ แต่ในทางวารสารศาสตร์นั้นคำว่า Ombudsman ถูกนำไปใช้ 2 กรณีด้วยกัน กรณีแรกเป็นการใช้ในลักษณะการตรวจสอบและวิจารณ์ตนเอง (Self-criticism) เมื่อหนังสือพิมพ์ได้รับการร้องเรียนจากผู้อ่านว่า ผู้ร่วมวงเดียวกันประพฤติกติ และปฏิบัติหน้าที่ไม่ต้องตามจริยธรรมของหนังสือพิมพ์ที่ดี ส่วนอีกกรณีหนึ่ง เป็นบทบาทของหนังสือพิมพ์ที่จะต้องรับใช้สาธารณชน เสมือนเป็นเจ้าหน้าที่รับเรื่องราวร้องทุกข์ เมื่อประชาชนได้รับการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และประชาชนร้องเรียนมายังหนังสือพิมพ์ ทั้งด้วยตนเองผ่านทางเนื้อหาที่เป็น “จดหมายจากผู้อ่านถึงบรรณาธิการ” ให้หนังสือพิมพ์ตรวจสอบการปฏิบัติงานและพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องนั้นๆ ในกรณีนี้หนังสือพิมพ์อาจจะออกไปสืบสวน เพื่อหาข้อเท็จจริงมาเสนอต่อผู้อ่านด้วยการรายงานข่าวจากการวิเคราะห์วิจารณ์อื่นๆ

นอกจากนี้หนังสือพิมพ์ยังมีบทบาทความรับผิดชอบต่อการให้บริการชุมชนในด้านต่างๆที่สำคัญด้วย (ครุณี ธีรณัฐ, 2529: 5-9 อ้างถึงใน ธนวรรณ กัมมารเจษฎากุล, 2547: 18-20) ดังนี้

1. ให้ข้อเท็จจริงที่สำคัญ หนังสือพิมพ์ทำหน้าที่ประกาศเกี่ยวกับการประชุม แฉการเกิดการตาย ของบุคคล ตลอดจนการแต่งงานและข้อเท็จจริง ในเรื่องราวต่างๆที่สำคัญเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน หนังสือพิมพ์จะทำหน้าที่เป็นผู้เตือน เมื่อถึงเวลาที่ประชาชนต้องเสียภาษี หรือทำการเลือกตั้ง เป็นต้น ซึ่งในการรายงานข่าวหรือข้อเท็จจริงต่างๆต้องอาศัยความรวดเร็ว ความทันสมัยต่อเหตุการณ์ สิ่งที่สำคัญคือความถูกต้องของข้อมูล

2. ให้การศึกษา หนังสือพิมพ์จะให้ความรู้ให้การศึกษา ความรู้เหล่านี้ผู้อ่านจะได้รับการอ่านคอลัมน์และบทความต่างๆ ที่มีในหนังสือพิมพ์ คอลัมน์นี้ที่มักจะมีและได้อ่านเป็น

ประจำได้แก่ คอลัมน์แพทย์ ซึ่งเป็นคอลัมน์ที่ตอบปัญหาผู้อ่านเกี่ยวกับปัญหาด้านสุขภาพ โรคภัยไข้เจ็บ และวิธีป้องกัน เป็นต้น

3. ให้ความสำคัญต่อข่าว หนังสือพิมพ์จะให้ความสำคัญต่อสิ่งที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นบุคคล สถานที่ หรือเหตุการณ์ และความสำคัญเหล่านี้ต้องสอดคล้องกับความสดและทันต่อเหตุการณ์

4. มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของประชาชน หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่จะเปิดโอกาสให้ผู้อ่านได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องที่เขาสนใจผ่านทางหน้าหนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์จึงทำหน้าที่เป็นเสมือนเวทีแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนทัศนคติระหว่างหนังสือพิมพ์เองกับประชาชนทั่วไป ผู้อ่านมีโอกาสดูความคิดเห็นจากทั้ง 2 ฝ่าย หนังสือพิมพ์จึงทำหน้าที่ดูแลชุมชนในระบอบประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี

5. ส่งเสริม สนับสนุนความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชน หนังสือพิมพ์จะทำหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาและการเติบโตของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นด้านการโฆษณา หรือประชาสัมพันธ์ชุมชน ให้โลกภายนอกให้ทราบถึงความเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

6. เป็นสถาบันย่อยในการบริการชุมชน หนังสือพิมพ์ถึงแม้จะไม่ใช้สถาบันอื่นก็ตาม แต่หนังสือพิมพ์มีบทบาทที่สำคัญในการให้บริการดังกล่าวเพราะเป็นลักษณะธรรมชาติของหนังสือพิมพ์

7. ผลิตข่าวสารและการโฆษณา ข่าวสารเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสังคมและมนุษย์อย่างมาก การโฆษณาสินค้ามีบทบาทสำคัญมากขึ้น เมื่อสังคมมีการปฏิวัติอุตสาหกรรมและการค้าขาย การแข่งขันจึงตามมาในรูปของการชักจูง โน้มน้าว เพื่อสนับสนุนสินค้าของตนให้กว้างขวางและเป็นที่รู้จัก หนังสือพิมพ์จึงมีบทบาทสำคัญในการให้บริการด้านข่าวสารและการโฆษณา

8. สร้างธุรกิจชุมชน หนังสือพิมพ์ทำหน้าที่ประสานงานวงการธุรกิจกับประชาชนในชุมชน โดยการเป็นสื่อกลางในการโฆษณาสินค้าเพื่อให้ลูกค้าได้ผลประโยชน์ในการทราบว่า มีสินค้าอะไรที่ผลิตออกมาสู่ตลาด ประชาชนสามารถเลือกซื้อสินค้าได้จากการอ่านโฆษณาในหนังสือพิมพ์

9. พิทักษ์และคุ้มกันประชาชน หนังสือพิมพ์ทำหน้าที่ประสานงานกับผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ ได้เป็นอย่างดี โดยหนังสือพิมพ์ความลับ การเคลื่อนไหวของการทำงานของเจ้าหน้าที่ในวงราชการที่มีหน้าที่โดยตรงกับกิจการบางอย่าง การตีพิมพ์ข่าวสารดังกล่าวทำให้ประชาชนได้ทราบและหาวิธีป้องกัน จากคำเตือนที่ได้รับจากหนังสือพิมพ์

10. ปกป้องเสรีภาพของประชาชน หนังสือพิมพ์ทำหน้าที่ปกป้องประชาชนในระบอบสังคมนิยมที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะสิทธิมนุษยชน ในด้านการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น

อิทธิพลของสื่อหนังสือพิมพ์

หนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนชนิดหนึ่งในจำนวนหลายชนิดที่เผยแพร่ข่าวสารความรู้ ความคิด และความบันเทิงไปสู่ประชาชน หนังสือพิมพ์ที่ดีมีคุณภาพ ก็จะมีส่วนในการยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้สูงขึ้น และหนังสือพิมพ์ที่ไร้คุณภาพก็จะจุดประชาชนและสังคมให้ตกต่ำลง ดังนั้นหนังสือพิมพ์จึงเป็นสิ่งที่รัฐบาลจำเป็นต้องเอาใจใส่ สอดส่องดูแล และควบคุม เพราะหนังสือพิมพ์สามารถที่จะปลุกกระดม แทรกซึม โน้มน้าวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิด เจตคติ และพฤติกรรม หรือจริยธรรมของสังคมได้มาก ซึ่งอาจนำไปในทางสร้างสรรค์หรือทำลายก็ได้ ซึ่งสาเหตุที่สื่อหนังสือพิมพ์มีอิทธิพลนั้นเพราะ

1. หน้าที่ของหนังสือพิมพ์ อันได้แก่ หน้าที่ในการเสนอข่าวสารแก่สาธารณชน หน้าที่ในการเสนอแนะแนวทางแก่สังคมในรูปของบทความ ความคิดเห็น หรือข้อทักท้วง และหน้าที่ในการให้ความบันเทิงและบริการต่างๆ ดังนั้นศิลปะในการนำเสนอข่าว หรือเทคนิคในการถ่ายทอดเรื่องราว จึงควรอยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม สร้างสรรค์ และดำเนินไปด้วยความรับผิดชอบ
2. ลักษณะของหนังสือพิมพ์ที่แฝงไว้ด้วยความพิเศษ คือ หนังสือพิมพ์เป็นสิ่งที่ราคาถูก หาซื้อได้ง่ายทั่วไป หนังสือพิมพ์ให้ข่าวสารและรายละเอียดได้ลึกซึ้งกว่ารายการข่าวทางวิทยุหรือโทรทัศน์ และยังประกอบด้วยหลายๆ ข่าวในฉบับเดียว จะอ่านเมื่อใดก็ได้ การนำเสนอภาพและเรื่องราวสามารถเก็บไว้เป็นหลักฐานได้อีกด้วย

จะเห็นว่าหน้าที่หลักของหนังสือพิมพ์ดังกล่าวข้างต้น ก่อให้เกิดการหลั่งไหลของข่าวสารในสังคม ซึ่งก่อให้เกิดอิทธิพลต่อสังคมมากมาย สามารถสรุปได้ดังนี้

1. มีอิทธิพลต่อจิตใจผู้อ่าน
2. ทำให้ค่านิยมของประชาชนเปลี่ยนไป
3. มักตกเป็นเครื่องมือของกลุ่มประโยชน์
4. มีส่วนช่วยในการสร้างประชามติต่างๆ
5. ภาษาอังกฤษจากหนังสือพิมพ์ มีผลต่อภาษาไทยบ้างในบางกรณี
6. อิทธิพลจากวิธีการนำเสนอข่าว

ทั้งนี้หนังสือพิมพ์จะมีอิทธิพลต่อประชาชนมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่อไปนี้

1. จำนวนและลักษณะของการที่ประชาชนได้รับข่าวสารหรืออ่าน โดยตรง
2. อิทธิพลของหนังสือพิมพ์จะมีมากกว่า ถ้าเรื่องราวที่เสนอนั้นสอดคล้องกับความคิดเห็นเดิมของประชาชน แทนที่จะเสนอในทางตรงข้าม
3. ขึ้นอยู่กับเรื่องราวว่าผู้อ่านได้ทราบคืออยู่แล้วหรือไม่

การศึกษาเรื่องการนำเสนอประเด็นข่าวสารเกี่ยวกับ พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ของสื่อหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์ และบทบาทหน้าที่ อิทธิพลของสื่อหนังสือพิมพ์มาเป็นกรอบในการศึกษา ด้วยเหตุที่ผู้วิจัยใช้สื่อหนังสือพิมพ์เป็นตัวแทนของสื่อมวลชน และผู้วิจัยมีความเชื่อว่าสื่อหนังสือพิมพ์มีหน้าที่ในการเสนอข่าวสารแก่สาธารณชน ในการเสนอแนะแนวทางแก่สังคมในรูปของบทความ ความคิดเห็น หรือข้อทักท้วง อีกทั้งยังมีอิทธิพลสามารถที่จะปลุกกระดม แทรกซึม โน้มน้าวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิด เจตคติ และพฤติกรรม หรือจริยธรรมของสังคมได้มาก ซึ่งอาจนำไปในทางสร้างสรรค์หรือทำลายก็ได้ ซึ่งผู้วิจัยจะนำแนวคิดนี้มาใช้ศึกษาประกอบการวิเคราะห์ และช่วยในการอภิปรายผลเพิ่มเติมถึงบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในฐานะที่เป็นตัวแทนของสื่อมวลชนไทย

แนวคิดเกี่ยวกับข่าว และประเด็นข่าว

ข่าว คือ การบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับเหตุการณ์ในสังคม โดยเฉพาะเมื่อเหตุการณ์นั้นมีผลกระทบต่อสังคม การเมือง สาธารณชน ข่าวจึงมีไว้เพื่อตอบคำถามสังคม ว่ามีอะไรเกิดขึ้น ใครมีส่วนเกี่ยวข้อง เกิดขึ้นที่ไหน เมื่อไร ทำไมจึงเกิด และมีผลกระทบอย่างไร (Berger, 1990 : 121)

ข่าว คือ การรายงานบางสิ่งบางอย่างที่ใหม่ และเป็นที่น่าสนใจของผู้รับสาร โดยมีคุณค่าอยู่ที่หลายปัจจัย เช่น สถานการณ์ที่เกิดเหตุมีความสัมพันธ์กับผู้รับสาร ผลกระทบที่เกิดขึ้นในวงกว้าง จุดเด่นของเหตุการณ์ เป็นข้อมูลข่าวสารที่ประชาชนต้องการอย่างเร่งด่วน สารสนเทศใหม่ๆที่มีผลกระทบต่อสังคม ข่าวไม่มีความคงทนเมื่อผู้คนเข้าใจแล้วข่าวนั้นก็หมดความสำคัญและจะกลายเป็นประวัติศาสตร์(พัชนี เขจรธยา และคณะ, 2538 : 88)

ในแต่ละวันมีข่าวจำนวนมากที่หลั่งไหลมายังโต๊ะของบรรณาธิการข่าว แต่เนื่องจากเวลาและเนื้อที่อันจำกัด จึงเป็นไปได้ยากที่จะนำเสนอข่าวนั้นทั้งหมด ดังนั้นผู้ที่ทำการคัดเลือกข่าวที่เหมาะสมกับการตีพิมพ์ จึงต้องทำงานหนักในการคัดเลือกข่าวที่ดีที่สุด และมีประโยชน์กับผู้อ่านมากที่สุด ซึ่งเกณฑ์ในการคัดเลือกข่าวไม่ได้มีตายตัวแน่นอน แต่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ และผู้มีวิจรรย์านของผู้มีอำนาจในการเลือก

การประเมินคุณค่าข่าว (New Judgment)

รองศาสตราจารย์ ดร. ธีรยุทธ (อ้างถึงใน ประจักษ์ พิงคานนท์, 2548 : 6-7) กล่าวว่า เมื่อหนังสือพิมพ์ตัดสินใจพิมพ์ข่าวเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จะต้องประเมินคุณค่าข่าวของเหตุการณ์นั้นว่ามีมากน้อยเพียงใด โดยใช้หลักพื้นฐานในการประเมินคุณค่าข่าว 3 ประการดังต่อไปนี้

1. ข้อเท็จจริง (Fact) สื่อมวลชนจะต้องพยายามนำข้อเท็จจริงมานำเสนอต่อผู้รับสาร ต้องระลึกเสมอว่า ข่าวจะต้องมีที่มาจากข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ต่างๆดังนี้ ข่าวจะต้องมาจากสถานการณ์(Situation) เหตุการณ์(Occurrence) และความคิด(Thoughts) ข้อคิดเห็น(Ideas) ที่เกิดขึ้นจริง ไม่ใช่สิ่งที่เขียนขึ้นตามความรู้สึกนึกคิดของผู้สื่อข่าวเอง ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นทั้งหมด อาจไม่ได้นำมาเสนอเป็นข่าว เนื่องจากประเด็นบางประเด็น รายละเอียดปลีกย่อยบางข้อ มีความสำคัญค่อนข้างน้อยและขาดความน่าสนใจ ซึ่งไม่จำเป็นต้องนำเสนอข่าวก็เป็นได้

2. ข่าวต้องเป็นสิ่งที่น่าสนใจ (News must be interesting) โดยใช้หลักการประเมินความน่าสนใจดังนี้ ที่เกิดขึ้นทั้งหมด อาจจะเป็นสิ่งที่น่าสนใจ หรือไม่น่าสนใจสำหรับการนำเสนอเป็นข่าวก็ได้ระดับความน่าสนใจของข้อเท็จจริง มักจะแตกต่างกันออกไป หากข้อเท็จจริงใดมีความน่าสนใจมาก ย่อมมีคุณค่าข่าวสูงไปด้วย

3. ข่าวจะต้องเป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับคนหมู่มาก ข่าวมักเป็นเรื่องที่น่าสนใจของประชาชนในวงกว้าง อาจจะเป็นระดับจังหวัด ภูมิภาค ประเทศ หรือนานาชาติ เป็นต้น

จากเนื้อหาข้างต้น พอจะอธิบายได้คร่าวๆว่า ข่าวคือเหตุการณ์ใดๆ ที่เกิดขึ้นแล้ว และได้รับความสนใจ หากไม่น่าสนใจข้อเท็จจริงดังกล่าวก็จะไม่ได้รับการรายงานให้ผู้อ่านทราบ ในทางตรงกันข้าม หากสื่อมวลชนพิจารณาเห็นว่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นอาจก่อให้เกิดความน่าสนใจของเหตุการณ์ลำดับต่อมา ก็จะนำเสนอเป็นข่าวต่อไป

องค์ประกอบข่าว (News Elements)

นอกจากหลักพื้นฐานในการประเมินคุณค่าข่าวเบื้องต้น รองศาสตราจารย์มาลี บุญศิริพันธ์ (2522 : 26) กล่าวถึง องค์ประกอบของข่าวที่มีความสำคัญต่อการคัดเลือกข่าว และจัดลำดับความสำคัญประกอบด้วยสิ่งต่อไปนี้

1. ความสด (Immediacy) ข่าวต้องได้รับการรายงานอย่างรวดเร็ว เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นถ้าได้รับเสนอต่อผู้อ่านทันที และทันเหตุการณ์ย่อมถือว่ามีคุณค่าด้านความสดสูง
2. ความถูกต้องกับกาลเทศะ (Timeliness) ข่าวที่มีคุณค่าต้องได้รับการรายงานให้ทันเวลา และตรงกับความสนใจของประชาชน
3. ความใกล้ชิด (Proximity) โดยปกติคนทั่วไปมักให้ความสำคัญกับคนใกล้ชิดตัวเสมอ เรื่องที่มีความใกล้ชิด และมีผลกระทบต่อผู้อ่านโดยตรงจะมีคุณค่าสูงเป็นพิเศษ
4. ความเด่น (Prominence) ข่าวส่วนมากมักมีองค์ประกอบของความเด่นอยู่ด้วยเสมอ เช่น บุคคลเด่น สถานที่เด่น เหตุการณ์เด่น เป็นต้น
5. ความขัดแย้ง (Conflict) ข่าวที่ปรากฏบนหน้าหนังสือพิมพ์ มักเป็นเหตุการณ์ที่มีเรื่องความขัดแย้งเป็นส่วนมาก ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งทางความคิด หรือด้านผลประโยชน์ หรือการแข่งกัน โดยปกติวิสัยมนุษย์มักชอบสนใจต่อเรื่องที่ไม่ลงรอยกัน และอยากทราบข้อยุติจากความขัดแย้งนั้น
6. ความผิดปกติ (Oddity) ความผิดปกติจากธรรมชาติ แปลกจากธรรมดา มักได้รับความสนใจมาก ยิ่งแปลกมากก็ยิ่งมีคุณค่ามากเช่นกัน
7. ความกระทบกระเทือนอารมณ์ (Human interest) เป็นเหตุการณ์ที่มีองค์ประกอบของความกระทบกระเทือนอารมณ์ของผู้อ่าน ก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกับบุคคลในเหตุการณ์ทั้งในด้านบวกและด้านลบ คือ เห็นใจ ดีใจ สะใจ ฯลฯ
8. ความมีเงื่อนงำ (Suspense) หมายถึง ข่าวที่มีเงื่อนงำ สลับซับซ้อน ยังไม่เป็นที่กระจ่างชัด เช่น การคอร์รัปชัน ทำให้คนอยากรู้อยากติดตาม โดยเฉพาะเรื่องที่มีผลกระทบต่อส่วนรวมจะมีคุณค่าแก่การนำเสนอมากกว่า
9. ผลกระทบกระเทือน (Consequence) คือ เหตุการณ์ที่มีผลกระทบต่อประชาชนเป็นจำนวนมาก เกิดความสูญเสีย กระทบต่อชีวิต ความรู้สึกมวลชน เป็นต้น
10. ความก้าวหน้า (Progress) มนุษย์มีความพยายามดิ้นรนที่จะเอาชนะธรรมชาติอยู่เสมอ มนุษย์จึงได้ค้นคว้าทดลองหาวิธีการใหม่ๆ เพื่อความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ บางครั้งทำให้ประชาชนทั่วโลกสนใจจึงถือว่ามีคุณค่าทางข่าวสูงเช่นกัน
11. เพศ (Sex) ธรรมชาติของมนุษย์มักมีความสนใจเรื่องราวเกี่ยวกับเพศ ทั้งเพศเดียวกัน และต่างเพศ หรือความผิดปกติทางเพศ รวมถึงสิทธิสตรี การประกวดนางงาม

ประเด็นข่าว

ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธ์ และอังชิตา ลิ้มปัทมปาณี ได้อธิบายถึงแนวคิดของความหมายของการจับประเด็นข่าว ประเภทของประเด็นข่าว การจับประเด็นข่าว และปัจจัยที่มีผลต่อการคัดสรรประเด็นข่าว โดยสรุปได้ดังนี้ (ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธ์ และคณะ, 2547 : 215 - 222)

1. ความหมายของประเด็นข่าว

ประเด็นข่าว คือ ส่วนสำคัญที่สุดของเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่มีแง่มุม มีความน่าสนใจอันจะนำไปสู่การรายงานข่าวสาธารณชน ซึ่งนักวิชาชีพหมายถึง ประเด็นข่าว หรือ Point of View หรือ News Peg การรายงานข่าวแต่ละข่าว หรือการสื่อข่าวแต่ละเหตุการณ์มีข้อมูลข่าวสารเป็นจำนวนมาก จำเป็นต้องคัดเลือกเหตุการณ์หรือคัดเลือกแง่มุม การจะได้ประเด็นข่าวที่ดี ต้องผ่านกระบวนการคิดและการจับประเด็น

ความหมายของประเด็นข่าว จึงหมายถึง แง่มุมต่างๆของเหตุการณ์ที่มีความสำคัญที่สุดของเหตุการณ์เป็นแง่มุมของเหตุการณ์ที่ผู้สื่อข่าวตัดสินใจว่าสำคัญที่สุดในการนำเสนอไปยังประชาชน

การคัดสรรแง่มุมของเหตุการณ์ออกมาเพื่อนำเสนอเป็นประเด็นข่าวนั้น ผู้สื่อข่าวต้องพิจารณาว่าในสถานการณ์ เหตุการณ์ หรือการแถลงเรื่องต่างๆ ที่เกิดขึ้นสิ่งใดมีความสำคัญโดดเด่นที่สุด โดยอาจพิจารณาจากเกณฑ์องค์ประกอบข่าว ประกอบกับพิจารณาเปรียบเทียบกับช่วงเวลาหรือสถานการณ์ที่แตกต่างกัน

ในเชิงปฏิบัติงานข่าว ถ้าเปรียบเทียบให้เห็นเป็นภาพชัดเจน หลังจากที่คัดสรรเหตุการณ์หรือสถานการณ์เป็นข่าวได้แล้ว โดยพิจารณาองค์ประกอบข่าวและคุณลักษณะของข่าวแล้ว ผู้สื่อข่าวจะเรียงข่าวไว้บนโต๊ะ ข่าวนั้นจะแบ่งเป็นห้องต่างๆ ซึ่งเรียกห้องข่าวเหล่านั้นว่า ประเด็นแล้วแต่ผู้สื่อข่าวหรือบรรณาธิการข่าวจะเลือกหยิบ ห้องข่าว อะไรมานำเสนอก่อน

หากจะถามว่าทำไมต้องมีประเด็นข่าว หรือประเด็นข่าวมีความสำคัญอย่างไร ประเด็นข่าวมีประโยชน์ต่อการทำงานของผู้สื่อข่าวหรือบรรณาธิการ ในการลำดับความสำคัญของข่าว ในการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้สื่อข่าวและบรรณาธิการ รวมทั้งทำให้ผู้รับสารเข้าใจเรื่องราวหรือเหตุการณ์ได้ง่าย

เรื่องที่เกิดขึ้นมีแง่มุมใดที่มีความสำคัญที่สุดประชาชนควรได้รับรู้ความสำคัญดังกล่าวควรยึดเอาประชาชนผู้รับสารเป็นสำคัญ โดยผู้สื่อข่าวต้องมีมุมพิจารณาเลือกสรรแง่มุมของข่าวนั้นๆ

ออกมา หรือผู้สื่อข่าวมักเรียกว่า จับประเด็น เพื่อนำไปสู่การตรวจสอบ การสัมภาษณ์ การค้นหา รายละเอียดเพิ่มเติมก่อนนำไปสู่ข้อสรุป เพื่อรายงานหรือนำเสนอข่าวนั้น นี่คือความสำคัญของประเด็นข่าว

อย่างไรก็ตาม ประเด็นข่าวอาจรวมไปถึงแง่มุมของข่าวหรือเหตุการณ์ที่ยังมีเงื่อนงำ หรือยังไม่ถูกทำให้กระจ่างชัด ซึ่งผู้สื่อข่าวสามารถหยิบแง่มุมที่ยังไม่ชัดเจนจากเหตุการณ์เหล่านั้นมา กำหนดเป็นประเด็นในการทำข่าว หรือสมมติฐาน ข้อสงสัย เพื่อสืบค้น หรือแสวงหาคำตอบ นำสรุปเพื่อนำเสนอต่อไป การตั้งประเด็นในการทำข่าวนี้อาจมีลักษณะเดียวกับการตั้งประเด็นในการสืบสวนสอบสวนของตำรวจในการติดตามคดี แต่ผู้สื่อข่าวสามารถตั้งประเด็นข่าวขึ้นจากการศึกษา ข้อมูลด้านต่างๆ ในเบื้องต้น หรือจากประสบการณ์ทำงานของคุณ

2. ประเภทของประเด็นข่าว

ผู้สื่อข่าวต้องมี จมูกข่าวที่ไวต่อการรับรู้ข่าว และอะไรไม่เป็นข่าว การหยิบยกแง่มุมต่างๆ ของเรื่องราวที่เกิดขึ้นก็ดี หรือการสังเกต ตั้งข้อสงสัยจากสิ่งผิดปกติ นำไปสู่การค้นหาคำตอบที่แท้จริงก็ดีย่อมเป็นประเด็นข่าว ประเด็นข่าวอาจตามได้จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จากการตั้งสมมติฐานของผู้สื่อข่าว และจากสภาพทั่วไปที่ดำรงอยู่

2.1 ประเด็นข่าวตามเหตุการณ์ คือแง่มุมที่เกิดจากการเลือกสรรของผู้สื่อข่าวที่พิจารณาจากเหตุการณ์สถานการณ์ หรือการแถลงข่าวที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น โดยผู้สื่อข่าวต้องตรวจสอบหรือพิจารณาอย่างรอบด้านจากเหตุการณ์ ข้อมูล หลักฐาน ตลอดจนการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้นๆ แล้วพิจารณาตามหลักองค์ประกอบข่าวว่าเป็นไปตามหลักใดบ้าง

หากเป็นเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นมาก่อนหน้านี้ ประเด็นข่าวมักมุ่งเน้นไปที่ความคืบหน้าของเหตุการณ์ โดยผู้สื่อข่าวพิจารณาความคืบหน้าของเหตุการณ์เป็นอย่างไร และในความคืบหน้านั้นๆ เข้าหลักองค์ประกอบหรือไม่ หากมีลักษณะเข้ากับองค์ประกอบข่าวที่สำคัญมีคุณค่าเพียงพอในการรายงาน

2.2 ประเด็นข่าวจากสมมติฐาน คือแง่มุมที่ผู้สื่อข่าวตั้งขึ้นจากสมมติฐานของตนเอง หรือตั้งขึ้นจากกองบรรณาธิการ หรือผู้เชี่ยวชาญ ที่มีต่อเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น เป็นแง่มุมที่ต่างไปจากการรับรู้หรือการรายงานข่าวโดยทั่วไป ส่วนมากประเด็นข่าวในด้านนี้มักเกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ทำให้สถานการณ์ต่างๆ เกิดขึ้นหรือผลกระทบที่จะติดตามมาจากเหตุการณ์หรือนโยบายต่างๆ ใน

เรื่องนั้น เป็นการคาดคะเนเพื่อนำไปสู่การค้นหาข้อมูลหลักฐาน หรือการสืบสวนสอบสวนเพิ่มเติม ในแง่มุมต่างๆ มากกว่าการรายงานข่าวไปตามสิ่งที่เกิดขึ้นเท่านั้น

2.3 ประเด็นข่าวจากสภาพทั่วไป คือแง่มุมที่ผู้สื่อข่าวสังเกตพบจากเหตุการณ์ปกติ ทั่วไปที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่เป็นประจำในสังคมหนึ่ง คนที่ใกล้ชิดเหตุการณ์นั้นอาจมองไม่เห็น เหตุการณ์นั้น เพราะคิดว่าเป็นเรื่องปกติเห็นประจำทุกวัน เช่น ผู้สื่อข่าวสังเกตว่าพ่อค้าแม่ค้าในตลาดสดดูรายงานหุ้นจากโทรศัพท์ตลอดเวลาและทราบภายหลังว่า เป็นการเล่นการพนันโดยอาศัย เลขท้ายสองตัวจากดัชนีตลาดหลักทรัพย์ที่ปิดตลาดในช่วงกลางวันและเย็น ซึ่งอาจเป็นเรื่องธรรมดา ในความคิดในสังคมนั้นๆ แต่เป็นสิ่งผิดกฎหมาย ผู้สื่อข่าวได้ประเด็นข่าวแล้วนำเสนอเหตุการณ์ที่ คนทั่วไปมองเห็นปกติเป็นข่าว เป็นต้น

3. การคิดและจับประเด็นข่าว

การคิดและจับประเด็นข่าวต่อไปนี้จะกล่าวถึงประเด็นข่าว 3 ลักษณะ คือ ประเด็นข่าวจาก เหตุการณ์ ประเด็นข่าวจากสมมติฐาน และประเด็นข่าวจากสภาพทั่วไป

3.1 ประเด็นข่าวจากเหตุการณ์ โดยอาศัยองค์ประกอบข่าวในการพิจารณา การคิด ประเด็นข่าวจากเหตุการณ์โดยอาศัยองค์ประกอบข่าว โดยส่วนใหญ่ใช้องค์ประกอบข่าวหลักๆ คือ ความรวดเร็วทันเหตุการณ์ ผลกระทบ ความโดดเด่น ความใกล้ชิด อย่างไรก็ตาม อาจจะมี องค์ประกอบอื่นๆ ที่มาพิจารณานอกเหนือจากนี้ได้

3.1.1 ความรวดเร็วทันเหตุการณ์ การเสนอข่าวที่มีองค์ประกอบด้านความรวดเร็ว เป็นการสะท้อนความต้องการของมนุษย์ ที่ต้องการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยเฉพาะข่าวสำคัญที่คาดว่าผู้คนที่ต้องการรับรู้มาก สถานีวิทยุกระจายเสียงและสถานีวิทยุโทรทัศน์ ต้องติดตั้งอุปกรณ์เพื่อถ่ายทอดสดให้ผู้ชมหรือผู้ฟังได้รับทราบทันทีพร้อมกันทั่วโลก สำนักข่าวแต่ละแห่งต่างช่วงชิงการนำเสนอข่าวว่าคู่แข่ง เพราะจะได้รับความเชื่อถือจากผู้รับสารในเรื่องการ งานอย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนั้น กรณีที่สำนักข่าว โดยเฉพาะสำนักข่าวต่างประเทศมีกลุ่มผู้รับข่าวสารที่เป็นลูกค้าประจำส่วนใหญ่เป็นนักธุรกิจที่ต้องการข้อมูลข่าวสารในการตัดสินใจก่อนลงทุนธุรกิจ การแข่งขันช่วงชิงความเร็วอาจจะต้องนับกันเป็นวินาที

3.1.2 ผลกระทบ ปัจจัยผลกระทบนี้เป็นผลกระทบต่อผู้คนที่หรือสาธารณะชนในวงกว้าง ผลกระทบอาจเป็นผลกระทบในทางลบและทางบวก หรือมีทั้งกระทบบวกและผลกระทบลบเวลาเดียวกัน อีกทั้งเป็นผลกระทบต่อความรู้สึก ทศนคติ หรือพฤติกรรมต่อสาธารณะชน ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่จำเป็นต้องรู้ มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตและการตัดสินใจ ผู้สื่อข่าวหรือบรรณาธิการพิจารณาแล้วว่ามีคุณค่าควรแก่การเป็นประเด็นข่าวเพื่อนำสู่สาธารณะชน

ผลกระทบทางลบของข่าว ตัวอย่างเช่น ข่าวราคาน้ำมันขึ้น รัฐบาลประกาศขึ้นภาษี ย่อมเกิดผลกระทบให้ร้านค้าขึ้นราคาสินค้า ข่าวธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินประสบปัญหา ถึงขั้นต้องปิดกิจการ ทำให้ผู้คนหลั่งไหลกันไปถอนเงินจากธนาคารหรือสถาบันการเงินที่ตนฝาก เนื่องจากเกรงว่าจะถอนเงินของตนไม่ได้ ข่าวรัฐบาลประกาศค่าเงินบาทลอยตัว เกิดความโกลาหลทางธุรกิจ หลายบริษัทยกเลิกการสั่งซื้อสินค้าต้องกำหนดการจ่ายเงินเป็นสกุลดอลลาร์ล่วงหน้าเพื่อมิต้องจ่ายเงินบาทมูลค่าสูงกว่าเดิม

ผลกระทบทางบวกของข่าว เช่น ข่าวการผลักดันนโยบายประกันสุขภาพถ้วนหน้า ข่าวการลดภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาหรือลดภาษีนิติบุคคล ข่าวการขึ้นเงินเดือนให้แก่ข้าราชการ ฯลฯ

นอกจากนี้ผลกระทบจากข่าวที่มีต่อสาธารณะชนบางข่าวอาจจะมีทั้งส่วนผลกระทบทางบวกและทางลบในเวลาเดียวกัน ซึ่งขึ้นอยู่กับบริบทของสังคม ความรู้สึกของผู้คน และผลประโยชน์ที่ผู้คนที่เกี่ยวข้องประเด็นข่าวลักษณะนี้มักมีความซับซ้อน ต้องพิจารณาข้อเท็จจริงอย่างรอบคอบ เช่น ข่าวการขึ้นหรือลดอัตราดอกเบี้ย จะมีทั้งผู้ได้ประโยชน์และเสียประโยชน์ในฐานะผู้ฝากเงินและผู้กู้ยืมเงิน ดอกเบี้ยยังเป็นดัชนีชี้วัดถึงภาวะเศรษฐกิจอีกด้วย

นอกจากนี้ ประเด็นข่าวบางข่าวนั้นมีผลกระทบอย่างยิ่งต่อชีวิตของคน แต่สื่อมวลชนไม่สามารถนำเสนอเหตุการณ์เหล่านั้นได้ เนื่องจากเหตุผลบางประการ สื่อมวลชนอาจมีส่วนได้ส่วนเสียกับข่าวเรื่องนั้นสื่อมวลชนเกรงว่าจะมีผลกระทบในวงกว้างและไม่สามารถควบคุมได้ สื่อมวลชนมีความใกล้ชิดมีความสัมพันธ์กับแหล่งข่าว หรือสื่อมวลชนอาจไม่ให้ความสนใจ ไม่เข้าใจ ไม่เชื่อมโยงเหตุการณ์ จึงไม่นำเสนอ เช่น รัฐบาลอเมริกันยื่นบันทึกลับต่อสหประชาชาติว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่ละเมิดสิทธิมนุษยชน เหตุเพราะใกล้ชิดประเทศเมียนมาร์หรือพม่ามากเกินไป หรือกรณีโครงการท่อส่งก๊าซและโรงแยกก๊าซไทย-มาเลเซีย ซึ่งควรจะเป็นข่าวแต่ไม่นำเสนอเป็นข่าว เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ประเด็นข่าวที่อ่อนไหวหรือมีผลกระทบอย่างยิ่งต่อชีวิตคน จำเป็นต้องให้ความใส่ใจอย่างยิ่ง (handle with care) ต้องพิจารณาว่านำเสนอแล้วเกิดผลกระทบอะไร ไม่นำเสนอแล้วจะเกิดผลกระทบอะไร มีความระมัดระวังในการนำเสนอข่าว หรือมีวิธีการนำเสนอข่าวลักษณะอ่อนไหวเหล่านี้อย่างไร เพื่อให้เป็นความสว่างทางปัญญาของคน

3.1.3 ความเด่น หนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่น มักใช้องค์ประกอบนี้เป็นส่วนสำคัญในการพิจารณาการรายงานข่าว เพราะเชื่อว่าความเคลื่อนไหวของบุคคลสำคัญหรือองค์กรที่เด่นมักได้รับความสนใจเสมอ เช่น ผู้นำประเทศที่ป่วยเป็นไข้หวัด ขณะที่ เป็นไข้หวัดเป็นเรื่องธรรมดาสำหรับคนทั่วไป ข่าวศิลปินนักแสดงชื่อดังแต่งงานใหม่ หรือหย่า หรือมีลูก ทั้งที่ปกติเป็นเรื่องเกิดขึ้นในสังคมอย่างดาษดื่น

ความสำคัญหรือความเด่นขององค์กร สื่อมวลชนมักใช้เป็นจุดขายหรือดึงดูดความสนใจผู้อ่าน ข่าวอุบัติเหตุที่มีผู้เสียชีวิตหลายคน ถ้ามีบุคคลสำคัญหรือตำแหน่งอยู่ด้วย ชื่อหรือตำแหน่งนั้นก็อาจจะถูกพาดหัวข่าวใหญ่ ข่าวการขนยาเสพติดทางอากาศ อาจเป็นเพียงข่าวเล็กๆ ถ้าผู้ถูกจับได้เป็นบุคคลธรรมดา แต่ถ้าผู้ถูกจับกุมเป็นพนักงานบนเครื่องบินของสายการบินแห่งชาติ ซึ่งเป็นองค์กรมีชื่อเสียงและเป็นที่ยึดกันทั่วไป

3.1.4 ความใกล้ชิด ผู้อ่านจะให้ความสนใจในเรื่องใกล้ตัวหรือรู้สึกใกล้ตัวกับเหตุการณ์ เช่น ผู้อ่านให้ความสนใจเหตุการณ์ระเบิดในโรงแรมแห่งหนึ่งซึ่งเคยไปใช้บริการพักอยู่เมื่อเดือนที่แล้ว หรือข่าวญาติพี่น้อง เพื่อนสนิทมิตรสหายของผู้อ่านประสบอุบัติเหตุ ข่าวนักศึกษาในสถาบันเดียวกับผู้อ่านขายบริการทางเพศหรือยกพวกไปตีกับสถาบันอื่น

ผู้อ่านที่มีความผูกพันเชิงวัฒนธรรมและสังคมของตนย่อมให้ความสนใจเรื่องราวเกี่ยวกับสังคมของตนเอง เช่น ผู้อ่านที่อยู่ในแถบตะวันตก ย่อมสนใจเรื่องราวที่เกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมของเขามากกว่าที่จะสนใจเรื่องของคนเอเชีย หรืออีกตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ สำนักข่าวบีบีซี (British Broadcasting Corporation, BBC) แห่งภูมิภาคเอเชียของประเทศอังกฤษมักให้ความสนใจข่าวที่เกิดขึ้นในประเทศอินเดียและประเทศเมียนมาร์มากกว่าประเทศไทย เพราะทั้งสองประเทศ ซึ่งเรื่องนี้ผู้บริหารสถานีวิทยุบีบีซีได้ยืนยันข้อเท็จจริงเหล่านี้

หนังสือพิมพ์และสื่อมวลชนมักนำความใกล้ชิดเชิงความรู้สึกมาเป็นจุดพิจารณาในการนำเสนอ เช่น ข่าวเครื่องบินตก ซึ่งปกติอาจจะเป็นข่าวเล็กๆ แต่หากมีคนไทยเป็นผู้โดยสารอยู่ในเหตุการณ์นั้นด้วยจะกลายเป็นข่าวใหญ่ ทั้งที่คนไทยดังกล่าวไม่ได้เป็นผู้มีชื่อเสียงหรือไม่ได้มี

ความสัมพันธ์ใดๆ กับผู้อ่าน สื่อมวลชนจะคาดว่า เมื่อมีคนไทยในเครื่องบินจะมีความสนใจจากผู้อ่าน เพราะอย่างน้อยผู้อ่านจะมีความรู้สึกร่วมว่าเป็นคนชาติเดียวกัน

3.2 ประเด็นข่าวจากสมมติฐาน การตั้งประเด็นข่าวจากสมมติฐานของผู้สื่อข่าวต้องเกิดขึ้นจากของตัวผู้สื่อข่าวเอง ที่จะเข้าใจภาพกว้างของโครงสร้างทางสังคม และเชิงลึกในแต่ละสาขา จึงสามารถมองเห็นแง่มุมในเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ เป็นการคาดคะเนเพื่อนำไปสู่การค้นหาข้อมูลหลักฐาน หรือการสืบสวนสอบสวนเพิ่มเติมในแง่มุมต่างๆ มากกว่าการรายงานข่าวไปตามสิ่งที่เกิดขึ้นเท่านั้น หรือที่เรียกว่า การรายงานข่าวเชิงสืบสวน(Investigative Reporting)หรือรายงานข่าวเชิงตรวจสอบ

การรายงานเชิงสืบสวน มีระดับความยากง่ายแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความซับซ้อนเรื่องราวหรือเหตุการณ์ และประสบการณ์ความเชี่ยวชาญ ความรู้เท่าทันของผู้สื่อข่าว

3.3 ประเด็นข่าวจากสภาพทั่วไป การตั้งประเด็นข่าวจากสภาพทั่วไป ต้องอาศัยการสังเกตของผู้สื่อข่าวและไม่ละเลยต่อเบาะแสข่าว รวมทั้งการมีความคิดสร้างสรรค์ ที่มองหาแง่มุมต่างจากผู้อื่น ดังที่กล่าวไว้ตอนต้น

ปัจจัยที่มีผลต่อการคัดสรรประเด็นข่าว

ผู้สื่อข่าวในฐานะผู้เฝ้าประตูข่าวสาร นับเป็นตัวกลางที่สำคัญในการเลือกสรรแง่มุมของเหตุการณ์ต่างๆ จากเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น การคัดสรรประเด็นข่าวจึงเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของผู้สื่อข่าวในการนำเสนอข่าว ทั้งนี้การเลือกประเด็นข่าวมีปัจจัยสำคัญในการนำเสนอ แผนภาพข้างล่างนี้ แสดงให้เห็นว่าความจริงของสังคมที่มีข้อเท็จจริงต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย แต่ปัจจัยแวดล้อมและปัจจัยภายในบุคคลของผู้สื่อข่าวหรือบรรณาธิการข่าว เป็นตัวกำหนดให้คัดสรรประเด็นข่าวต่างๆกัน ดังนี้

ภาพที่ 1 แนวคิดการคัดสรรข่าวของผู้สื่อข่าว

องค์ประกอบต่างๆของสถานการณ์ Elements of Environment	องค์ประกอบต่างๆ ที่ผู้สื่อข่าว เลือกนำเสนอ Elements Selected by Reporter	องค์ประกอบต่างๆ ในข่าวที่ ถูกนำเสนอ Elements of Final Stories
E1	นักข่าวสำนักข่าว X	E1,E2,E3
E2	นักข่าวสำนักข่าว Y	E1,E3,E7
E3	นักข่าวหนังสือพิมพ์ BKK	E1, E2,E3,E4,E7
E4	นักข่าวหนังสือพิมพ์ AB	E1,E5,E6,E7
E5	นักข่าววิทยุ NHH	E1,E5,E6
E6	นักข่าววิทยุ OAL	E1,E3
E7	นักข่าวโทรทัศน์ CUT	E1,E2
E8	นักข่าวโทรทัศน์ WWI	E1,E3,E8

ที่มา : ปรับปรุงจาก Using Mass Communication Theory

เมื่อเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้น ผู้สื่อข่าวต่างสำนักข่าวและต่างประเทศของสื่อ ย่อมเลือกแง่มุมของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง(selecting from realities)มานำเสนอแตกต่างกันไปตามองค์ประกอบ สถานภาพ มุมมอง ความคิดเห็น ยิ่งไปกว่านั้นธรรมชาติของสื่อที่ผู้สื่อข่าวคนนั้นๆ สังกัดอยู่เป็นตัวกำหนด ผู้สื่อข่าวเลือกที่จะหยิบองค์ประกอบต่างๆ มานำเสนอไม่เหมือนกัน ตัวอย่างเช่น ผู้สื่อข่าวของสำนักข่าว X มักเลือกนำเสนอข่าวอย่างสั้น กระชับ จึงเลือกองค์ประกอบของเหตุการณ์ E1,E2,และE5ที่ตอบสนองการรายงานข่าวที่สั้น กระชับ ชัดเจน ส่วนผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์เลือกองค์ประกอบอื่นๆ อีกทั้งผู้สื่อข่าวแม้จะอยู่ในสังกัดของสำนักข่าวที่คล้ายคลึงกัน แต่ทว่ามีมุมมองหรือทัศนคติต่อเหตุการณ์นั้นๆ ไม่เหมือนกันก็จะเลือกองค์ประกอบเหตุการณ์มานำเสนอไม่เหมือนกัน เช่น การคัดเลือกข่าวของผู้สื่อข่าวไทยรัฐ หรือผู้สื่อข่าวเดลินิวส์หรือผู้สื่อข่าวโพสต์ทูเดย์ หรือแม้ผู้สื่อข่าวมติชน ย่อมมีความแตกต่างกัน

ขณะที่ผู้สื่อข่าวทางวิทยุ อาจต้องการองค์ประกอบของเหตุการณ์อื่นที่แตกต่างไปจากสำนักข่าวและหนังสือพิมพ์ เพราะผู้สื่อข่าวทางวิทยุต้องการเสียงมาเป็นองค์ประกอบในการนำเสนอสู่สาธารณะด้วย ซึ่งแตกต่างไปจากผู้สื่อข่าวโทรทัศน์ที่ต้องมองหาองค์ประกอบของภาพ

เป็นส่วนสำคัญ อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าสำนักข่าวใดเมื่อมีเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้นย่อมมีการเลือกองค์ประกอบสำคัญๆ ที่ร่วมกันคือ E1 ซึ่งอาจเป็นที่นักข่าวทุกสำนักให้ความสำคัญ ประเด็นความสำคัญอย่างนี้เป็นไปตามหลักการประเมินคุณค่าข่าว เช่น ผู้มีอำนาจสูงสุดในสังคมนั้นกล่าวเรื่องสำคัญหรือให้ข้อมูลสำคัญต่อเหตุการณ์นั้น นอกจากนี้ผู้สื่อข่าวต่างสำนัก ต่างมีพื้นฐานความรู้ อาจมีการตรวจสอบหรือเลือกองค์ประกอบอื่นๆ ที่อยู่นอกเหนือสิ่งที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์มานำเสนอได้อีก ดังเช่นการสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญอื่นๆ หรือนำเอาหลักฐานอื่น ๆ มาประกอบการนำเสนอ

ปัจจัยที่มีผลต่อการคัดสรรประเด็นข่าว

ผู้สื่อข่าวหรือบรรณาธิการใช้ดุลพินิจในฐานะเป็นผู้ก่อกองข่าวสาร(Agenda setting)จากคุณค่าข่าวที่ได้กล่าวไปแล้ว ยังมีปัจจัยที่มีผลต่อการคัดสรรประเด็นข่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวผู้คัดสรร ข่าว ดังนี้

คุณสมบัติพื้นฐานของบุคคล ได้แก่

1. ความรู้ ผู้สื่อข่าวจำเป็นต้องมีความรู้และความเข้าใจเรื่องราวในสังคม โดยเฉพาะงานข่าวในสายที่ตนปฏิบัติอยู่ ทั้งในเชิงกว้างและในเชิงลึก เมื่อรู้โครงสร้างและรายละเอียดย่อมทำให้มองเห็นว่าสิ่งใดผิดปกติไปจากที่ควรเป็น ซึ่งสิ่งผิดปกติจากบรรทัดฐานเหล่านั้นมักเป็นประเด็นข่าว ความรู้จึงเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการคัดสรรประเด็นข่าว เช่น รู้ขั้นตอนของการออกกฎหมายใหม่ นอกจากนี้ ผู้สื่อข่าวควรมีความรู้หรือศึกษาด้านวารสารศาสตร์โดยเฉพาะ ทำให้เข้าใจกระบวนการทำงานในสายงานข่าวมากขึ้น
2. ความคิดสร้างสรรค์ ผู้สื่อข่าวหรือบรรณาธิการมีมุมมองแตกต่างจากผู้อื่น คิดทบทวนคิดในแง่มุมมองใหม่ หรือที่เรียกว่าความคิดสร้างสรรค์ รู้จักสังเกตเหตุการณ์หรือสถานการณ์ มองเรื่องราวอย่างรอบด้านมีเหตุมีผล ทำให้พิจารณาเห็นว่ายังมีแง่มุมอื่นของเหตุการณ์ที่ยังไม่ได้นำเสนออีกมากซึ่งหมายถึงการรับรู้ข่าวสูง(Sense of News)หรือการมีจมูกข่าว(Nose for News)ไวต่อการรู้ว่าเป็นประเด็นข่าว
3. ความเป็นนักวิชาชีพ ผู้สื่อข่าวหรือบรรณาธิการที่ได้รับการฝึกฝนการคิดและทักษะเชิงวิชาชีพ ได้รับการศึกษาที่ต่างกัน รวมทั้งรู้สำนึกในอาชีพที่ต้องมีความรู้ความเชี่ยวชาญ มีอิสระในการแสดงความคิดเห็นและความรับผิดชอบต่อสังคม ทำให้ความสามารถในการจับประเด็นต่างกัน
4. ความสนใจในตัว ผู้สื่อข่าวที่ทำหน้าที่รักษาประตูข่าวสาร คัดเลือกข่าว แต่ละคนมีความสนใจพิเศษเฉพาะตัว พิจารณาได้ 2 กรณี คือความสนใจภายใน เช่น ความประทับใจหรือพึงพอใจ

บุคลิกภาพและความสนใจจากภายนอก เช่น เหตุการณ์มีความไม่โปร่งใส มีเงื่อนไข หรือมีความผิดปกติ

ปัจจัยแวดล้อม ได้แก่

1. การแข่งขันกันเสนอข่าวกับสื่ออื่น การแข่งขันกับสื่อประเภทเดียวกัน และสื่อต่างประเทศ เป็นปัจจัยกดดันอย่างหนึ่ง ทำให้ผู้สื่อข่าวต้องแสวงหาหรือคิดคิดประเด็นที่ต่างไปจากกระแสข่าวในขณะนั้น เพื่อนำเสนอต่อกลุ่มผู้รับสาร การแข่งขันกับสื่ออื่นเพื่อให้ได้ประเด็นที่ดี ไม่เพียงแต่หมายถึงความรับผิดชอบต่อนักที่ หรือการนำเสนอข่าวต่อผู้รับสาร ยังหมายถึงในเชิงธุรกิจที่ทำให้ขยายกลุ่มผู้รับสารให้กว้างขวางขึ้น หันมาสนใจข่าวที่มีประเด็นคมหรือมีแง่มุมสำคัญที่น่าสนใจ

2. นโยบายองค์กร สำนักข่าวแต่ละแห่งกำหนดนโยบายในการนำเสนอข่าว หรือให้เงินการเสนอข่าว ถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการกำหนดแนวทางการประเมินคุณค่าข่าว และการจัดลำดับความสำคัญของข่าว

3. บรรยากาศการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ ช่วงเวลาที่รัฐบาลมีนโยบายเปิดกว้าง และให้เสรีภาพการเสนอข่าว และความคิดเห็น สื่อมวลชนสามารถใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และการแสวงหาข้อมูลอย่างเต็มที่ ย่อมทำให้สื่อมวลชนมีโอกาสคิดประเด็นและการนำเสนอข่าวในแง่มุมต่างๆ รวมทั้งการมีกฎหมาย กฎระเบียบที่สนับสนุนในการใช้สิทธิแสวงหาข่าวสารย่อมเกิดประโยชน์ต่อการนำเสนอข่าว

นอกจากคุณสมบัติข้างต้นที่ผู้สื่อข่าว ควรมีเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการคิดและจับประเด็นข่าวแล้ว ผู้สื่อข่าวควรมีคุณสมบัติพิเศษอีก คือ

1. จมูกไวต่อข่าว โดยมีความในการมอง และวิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆ ว่าเรื่องใดสมควรเป็นข่าว และเรื่องใด สถานการณ์ใดมีคุณค่าข่าว

2. มีความรู้เชิงโครงสร้าง และเชิงลึก ผู้สื่อข่าวหรือบรรณาธิการต้องมีความรู้ทั้งเศรษฐกิจการเมือง และสังคม เพราะหากไม่เห็นภาพกว้างโครงสร้างทางสังคม ก็จะไม่สามารถมองแง่มุมเหตุการณ์ได้

3. มีความคิดสร้างสรรค์ ผู้สื่อข่าวต้องมองมุมกลับ หรือมุมแตกต่าง ประเด็นข่าวที่แตกต่าง เพิ่มคุณค่าข่าวนำเสนอให้คนในสังคมได้ตระหนักคิดได้

4. มีจิตสำนึกทางวิชาชีพ ควรรู้สึกเสียดายว่าเรื่องใดเป็นเรื่องที่มีประโยชน์ต่อประชาชน เรื่องใดมีผลกระทบต่อประชาชน เรื่องใดเป็นภัยต่อประชาชน ต้องบอกกล่าวก่อนจะเกิดความเสียหายได้

จากแนวคิดเรื่องประเด็นข่าวข้างต้น สื่อให้เห็นว่า ประเด็นข่าวนั้นมีประโยชน์อย่างมากต่อการทำงานของสื่อข่าวหรือบรรณาธิการ เพราะการจับประเด็นข่าวที่มีสาระสำคัญ มีความน่าสนใจ จะทำให้ผู้รับสารสามารถเข้าใจเรื่องราวหรือเหตุการณ์ได้ง่ายยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดเกี่ยวกับประเด็นข่าวมาใช้เป็นกรอบในการศึกษาให้รู้ถึงความหมาย ลักษณะประเภทต่างๆของประเด็นข่าว รวมถึงวิธีการจับประเด็นข่าวให้เป็นที่น่าสนใจ รวมถึงใช้เป็นแนวทางพิจารณาในการแยกประเด็นข่าวร่วมกับพ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ ซึ่งผู้วิจัยได้จับประเด็นออกมา 8 ประเด็น วิจัยด้วยกัน ได้แก่ ประเด็นการให้ข้อมูลความรู้ในรายละเอียดเกี่ยวกับเนื้อหาในพ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ รวมถึงโทษของการฝ่าฝืนการกระทำผิด การจับหรือปรับ, ประเด็นความคืบหน้าการ พัฒนากฎหมาย แก้ไขปรับปรุงกฎกระทรวงเพิ่มเติม, ประเด็นบทบาทการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการในระดับต่างๆ, ประเด็นการจับตาเฝ้าระวัง การแจ้งเรื่องร้องเรียนการกระทำผิดตามพ.ร.บ.ฯ, ประเด็นการดำเนินคดี บังคับใช้กฎหมาย การจับ การปรับ และการฟ้องร้อง, ประเด็นการโต้แย้ง การตอบโต้ การให้ข้อมูลโจมตี ปะทะกันระหว่างของฝ่ายที่สนับสนุนพ.ร.บ.ฯกับฝ่ายที่คัดค้านพ.ร.บ.ฯ, ประเด็นเกี่ยวกับการรณรงค์การบังคับใช้กฎหมายจากภาคส่วนต่างๆ และประเด็นอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เช่น ผลกระทบของธุรกิจเครื่องดื่มน้ำแอลกอฮอล์ ความไม่ชัดเจนของกฎหมาย เป็นต้น ท้ายสุดนี้ผู้วิจัยจะได้ทราบว่าสื่อหนังสือพิมพ์ในประเทศไทยมีการนำเสนอข่าวสารในประเด็นใดและมีปริมาณมากน้อยอย่างไร และสื่อมวลชนได้ให้ความสำคัญกับประเด็นไหนมาก หรือน้อยเป็นพิเศษบ้าง

แนวคิดและทฤษฎีการกำหนดวาระข่าวสาร (Agenda Setting Theory)

ทฤษฎีการกำหนดวาระข่าวสาร (Agenda Setting Theory) เป็นทฤษฎีสื่อสารมวลชนซึ่งอยู่ในยุคที่เรียก Emergence of Moderate effects อันเป็นยุคที่ 3 ซึ่งเชื่อว่าสื่อมีอิทธิพลในระดับปานกลาง หมายความว่า สื่อทำให้คนพูดถึงในสิ่งที่สื่อกำลังเสนอได้ แต่ไม่ได้หมายความว่าคนจะเชื่อในสิ่งที่สื่อพูดเสียทันที ซึ่งก่อนหน้านั้นในยุคแรกมีความเชื่อว่า สื่อมีพลังอำนาจมหัศจรรย์ (ค.ศ.1920-1960) ดังเช่น ทฤษฎีกระสุนปืน (Magic Bullet Theory) ที่เชื่อว่าสื่อเปลี่ยนแปลงทุกสิ่งทุกอย่างได้ และในยุคที่สองที่เริ่มหันมาเชื่อว่าสื่อไม่มีพลังอำนาจอย่างที่เคียดคิด แต่ทว่ายังมีผลกระทบอันจำกัดเท่านั้น ประมาณ (ค.ศ.1960-1980) เช่น ทฤษฎี Selective Influence Theories หรือการมีอิทธิพลอย่างจำแนก (กาญจนา แก้วเทพ, 2547 : 276)

Agenda Setting เป็นบทบาทของสื่อมวลชน ในการจัดการข่าวสารที่เกิดขึ้นอย่างมากมาย เอาไว้ให้เป็นระบบระเบียบ เพื่อพร้อมสำหรับการนำเสนอ ซึ่งในขั้นตอนการนำเสนอ นั้น สื่อก็จะช่วยจัดวาระเรียงลำดับความสำคัญ เพื่อที่ประชาชนจะได้พูดถึง อภิปราย ถกเถียง และให้ความสนใจต่อประเด็นที่สื่อ “เลือกมาเสนอ” อันก่อให้เกิดอิทธิพลทางอ้อม กล่าวคือ ถึงแม้สื่อจะไม่สามารถทำให้ประชาชน “คิดแบบที่สื่อจะคิดได้” (Think What) แต่สื่อก็ยังสามารถทำให้ “คนคิดในเรื่องที่เกี่ยวกับสื่อบอกได้” (Think about) นอกจากนี้ประชาชนก็ยังเรียนรู้กติกาต่างๆที่อยู่ใน “รูปแบบ” ของสื่อ เช่น อะไรที่พูดถึงมาก แปลว่า “สำคัญ” อะไรที่พูดถึงก่อนแปลว่า “สำคัญ” อะไรที่พาดหัวใหญ่สุดแปลว่า “สำคัญที่สุด” เป็นต้น

ทฤษฎีการกำหนดวาระข่าวสาร อธิบายถึงผลของสื่อมวลชนที่มีต่อผู้รับสารในระดับกลาง โดยเป็นผลในด้านของความคิด ความเข้าใจ (Cognition) ของผู้รับสาร มัลคอล์ม อี.แมค คอมส์ และ โดแนลด์ แอล ชอว์ (McCombs, M.E. and Shaw, D,L,1972) นักวิจัยชาวอเมริกันจากมหาวิทยาลัยแคโรไลนา (University of North Carolina) ผู้เผยแพร่สมมติฐานว่าด้วยหน้าที่ในการกำหนดวาระข่าวสาร สื่อมวลชน (Agenda -setting function of mass media) ในวารสาร Public Opinion Quarterly (1972) มีสาระสำคัญว่านอกจากการทำหน้าที่คัดเลือกข้อมูลข่าวสารของสื่อมวลชน ผลที่เกิดขึ้นจากการนำเสนอข่าวจะออกมาอย่างไรขึ้นอยู่กับการจัดระเบียบวาระข่าวสารของหนังสือพิมพ์ที่กำหนดไว้ในทฤษฎีการกำหนดวาระข่าว รายละเอียดดังกล่าว แมกซ์เวลล์ แมคคอมส์ และแอล.ชอว์ (Maxwell McCombs and Donald L.Shaw, 1976 : 176) ได้เผยแพร่ทฤษฎีนี้ โดยกล่าวว่า “ผู้รับสารไม่เพียงแต่เรียนรู้เกี่ยวกับประเด็นสาธารณะ และเรื่องราวอื่นๆผ่านสื่อมวลชนเท่านั้น แต่ยังเรียนรู้ที่จะให้ความสำคัญของประเด็นปัญหา หรือหัวข้อหนึ่งๆมากขึ้นเพียงใดจากการที่สื่อมวลชนเน้นเอาไว้”

การที่สื่อมวลชนเอาใจใส่ต่อประเด็นปัญหาบางอย่าง และละเลยปัญหาอื่นๆ ก็ย่อมมีผลต่อมติมหาชน ประชาชนมักมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งต่างๆที่สื่อมวลชนนำเสนอ รวมทั้งรับเอาระดับความสำคัญตามที่สื่อมวลชนได้ให้แก่ประเด็นต่างๆด้วย กล่าวคือ การเสนอหรือไม่เสนอข่าวสารเรื่องใดเรื่องหนึ่งของสื่อมวลชนมีผลทำให้สาธารณชน มีความเห็นคล้อยตามเรื่องนั้นเป็นเรื่องสำคัญ หรือไม่สำคัญที่จะนำมาคิดพิจารณาอย่างกรณีที่ว่าจุดความที่สื่อจัดระเบียบวาระให้เป็นข่าวเด่น ด้วยการพาดหัวข่าวใหญ่ในหน้าหนึ่ง และนำเสนออย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน จนเกิดกระแสความนิยมกลายเป็นปรากฏการณ์จุดความรามเทพไฟเวอร์ จะเห็นได้ว่า ผู้รับสารไม่เพียงแต่เรียนรู้เกี่ยวกับประเด็นสาธารณะ และเรื่องราวอื่นๆผ่านสื่อมวลชนเท่านั้น แต่ยังเรียนรู้ด้วยว่าจะให้ความสำคัญต่อประเด็นปัญหาหรือหัวข้อหนึ่งๆ มากน้อยเพียงไร จากการเน้นนำเสนอข่าวของ

สื่อมวลชน ได้กล่าวถึง การที่ประชาชนเรียนรู้จากสื่อมวลชนว่าอะไรคือประเด็นปัญหา และควรจะจัดลำดับของประเด็นปัญหาเหล่านั้นเป็นอย่างไร

สมมุติฐานนี้ไม่ได้ยืนยันถึงอิทธิพลอันมหาศาลของสื่อมวลชนในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นของประชาชนโดยตรง แมคคอมบส์ และชอร์ว (McCombs, M.E. and Shaw, D.L.) ได้ทำวิจัยในช่วงเวลาแห่งการเลือกตั้งประธานาธิบดี ค.ศ. 1968 ด้วยการสัมภาษณ์ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 100 คน ที่ยังไม่ได้ตัดสินใจว่าจะเลือกใคร ผู้วิจัยได้ขอให้กลุ่มตัวอย่างระบบประเด็นปัญหาสังคมที่เขาคิดว่ามีความสำคัญเร่งด่วนสำหรับการรณรงค์หาเสียง ขณะเดียวกันก็ได้วิเคราะห์การนำเสนอข่าวสารของโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร บทบรรณาธิการ เพื่อดูการให้ลำดับความสำคัญ หลังจากวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูล 2 แหล่ง พบว่า มีความสัมพันธ์ในระดับที่สูงมากระหว่างการรายงานข่าวของสื่อกับการลำดับความสำคัญของประเด็นปัญหาต่างๆ ในการรับรู้ของประชาชน

แมคคอมบส์ และชอร์ว (McCombs, M.E. and Shaw, D.L.) ได้ยกตัวอย่างการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในการกำหนดวาระข่าวสาร โดยใช้กรณีวอเตอร์เกตที่อื้อฉาวสมัยประธานาธิบดีนิกสัน การที่สื่อมวลชนได้เปิดโปงการทุจริตทางการเมือง โดยถ่ายทอดทางโทรทัศน์ ทำให้กรณีวอเตอร์เกตนี้เป็นหัวข้อข่าวที่เด่นที่สุดในการรับรู้ของประชาชน เมื่อเปรียบเทียบกับเหตุการณ์ข่าวอื่นๆ ในขณะนั้นทั้งสอง ได้เสนอแบบจำลองที่แสดงถึงอิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อการรับรู้ของสาธารณชน ประเด็นปัญหาใดที่สื่อมวลชนให้ความสำคัญมาก ผู้รับสารก็รับรู้ว่าเป็นประเด็นปัญหาที่มีความสำคัญมากด้วย ดังแสดงให้เห็นจากภาพข้างล่างนี้

ภาพที่ 2 ภาพจำลองแสดงการจัดวาระโดยสื่อมวลชนของ McCombs และ Shaw

ประเด็นปัญหา	ความสนใจของสื่อมวลชน	การรับรู้ของสาธารณะ
X1	*****	X1
X2	*****	X2
X3	*****	X3
X4	*****	X4

ที่สื่อมวลชนหยิบยกประเด็นดังกล่าวขึ้นมา ทำให้ประเด็นเล็กๆกลายเป็นประเด็นสำคัญในสหรัฐฯ ได้ โดยมีสื่อมวลชนสนับสนุนนั่นเอง

ซึ่งแนวคิดนี้ยังได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Maxwell McCombs และ Donald L. Shaw (1972, p.176-178) ครั้งก่อนในปี 1972 ที่พบความสัมพันธ์ของ Media Agenda และ Public Agenda ว่าประเด็นที่สื่อมวลชนนำเสนอเป็นตัวทำให้เกิดประเด็นสาธารณะได้ โดยสื่อมวลชนมีความสามารถที่เด่นในการนำประเด็นเด่นมาเป็นระเบียบวาระของสื่อ และกลายเป็นประเด็นสาธารณะในที่สุด และสื่อสามารถนำข่าวบางชิ้นที่เคยได้รับความสนใจน้อยกลับมาเป็นประเด็นสาธารณะได้ ซึ่งอิทธิพลของการจัดวาระของข่าวสารนั้นขึ้นอยู่กับ

1. ความสำคัญของเหตุการณ์ หรือคุณค่าของข่าวสาร หรือตัวสาร
2. จำนวนผู้รับสารที่ติดตามข่าวจากการจัดวาระข่าวสาร ซึ่งเป็นประสิทธิผลของการจัดวาระข่าวสาร
3. อายุของข่าวในการจัดวาระสาร นับตั้งแต่เกิดเหตุการณ์นั้น

ผู้วิจัย จึงได้นำทฤษฎีวาระข่าวสารนี้ มาใช้เป็นกรอบในการศึกษาในปัญหานำวิจัยว่า สื่อมวลชนนั้นให้ความสำคัญกับการนำเสนอประเด็นข่าวสารเกี่ยวกับพ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ในประเด็นใด และมีความครอบคลุมในเนื้อหาสาระของพ.ร.บ.เพียงพอแล้วหรือไม่ ซึ่งการนำทฤษฎีการกำหนดวาระข่าวสารมาเป็นกรอบในการศึกษา จะช่วยอธิบายให้เราเข้าใจได้ว่า เหตุใด ข่าว เหตุการณ์ หรือประเด็นที่เกี่ยวกับ พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 จึงถูกกำหนดขึ้นมาเป็นวาระของสื่อมวลชนเพื่อนำเสนอต่อสาธารณชน ขณะที่อีกประเด็น สื่อมวลชนกลับมองว่ายังไม่มีคุณค่าความสำคัญเพียงพอ โดยอาศัยการพิจารณาจากคุณค่าของข่าวนั้นๆ และยังช่วยให้เราเข้าใจได้ว่าในช่วงนั้นๆ กระแสความสนใจของประชาชนมุ่งไปที่เรื่องใดมากที่สุด ที่จะทำให้อสื่อมวลชนสามารถหยิบยกเหตุการณ์นั้นขึ้นมาเป็นวาระของข่าวสารได้

แนวคิดเกี่ยวกับทิศทางในการนำเสนอข่าวสาร และความเป็นกลางในการนำเสนอข่าว

ทิศทางในการนำเสนอข่าว

จากการศึกษาของ Haskins, Millers และ Quarles (1984, vol 61 อ้างถึงใน มนทิรา วิโรจน์-อนันต์, 2540 : 26-27) ทั้งสามได้ศึกษาทิศทางในการนำเสนอข่าว โดยได้เปรียบเทียบระหว่างวิทยุ และโทรทัศน์ในสหรัฐอเมริกา โดยให้คำจำกัดความของข่าวเชิงบวก เชิงกลาง และข่าวเชิงลบดังนี้

ข่าวเชิงบวก หมายถึง ข่าวที่ผู้อ่านอ่านแล้วดีใจ หรือเกิดความรู้สึกโดยทั่วไปว่าเป็นเรื่อง
 ที่ให้ผลในทางดี มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น น่าชื่นชม แสดงความรู้สึกเห็นด้วย สนับสนุน ชื่น
 ชม สังคมมีสุขภาพดี ส่งเสริมศีลธรรมจรรยา แสดงถึงการพัฒนาร่วมมือกลมเกลียวน่ายกย่อง
 ช่วยเหลือกัน ไม่เห็นแก่ตัว แสดงถึงความเห็นอกเห็นใจ การค้นพบที่น่าชื่นชม หรือเรื่องราวที่ให้
 ความรู้สึกพึงพอใจเป็นสุข โดยภาพรวมคือเนื้อหาที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

ข่าวเชิงลบ หมายถึง ข่าวที่ผู้อ่าน อ่านแล้วดีใจ หรือเกิดความรู้สึกโดยทั่วไปว่าเป็นเรื่อง
 ที่ไม่น่าพอใจ เป็นความขัดแย้ง สุขภาพเสื่อม ไม่เห็นด้วยต่อต้านสังคม น่าสยดสยอง ล่มสลาย ทำลาย
 เจ็บปวด เป็นอันตรายทรุดโทรม ถดถอย หรือเรื่องราวที่ทำให้ความรู้ที่ไม่เป็นสุข โดยภาพรวมคือ
 เนื้อหาที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงในทางที่เลวลง

ข่าวเชิงเป็นกลาง หมายถึง ข่าวที่นอกเหนือไปจากทั้งสองข้างต้น คือเนื้อหาที่ไม่มี
 ลักษณะของการให้อารมณ์ความรู้สึกแก่ผู้อ่านไปด้านใดด้านหนึ่งอย่างชัดเจน เป็นการเสนอ
 ข้อเท็จจริงทั่วไป เป็นข่าวที่ไม่ให้ความรู้สึกพึงพอใจเป็นพิเศษ ขณะเดียวกันก็ไม่ได้ให้ความรู้สึก
 เป็นทุกข์

และในบรรดาข่าวที่มีทิศทางแตกต่างกันระหว่างบวก จนไปถึง ลบนั้น มีงานวิจัยจำนวน
 มากที่สนับสนุนว่า ข่าวที่มีทิศทางเป็นลบ จะได้รับความสนใจและถูกนำเสนอจากสื่อมวลชน
 มากกว่าข่าวที่มีทิศทางบวก

Bohle (1986, vol 64: 789-796) ได้ตั้งประเด็นคำถามการวิจัยว่า ความขัดแย้ง หรือสิ่งแสดง
 ทิศทางเชิงลบจะเป็นปัจจัยสำคัญในการเลือกข่าวของสื่อมวลชนหรือไม่ โดยเขาได้กำหนดข่าว
 ขึ้นมา 10 ชิ้น แล้วเขียนข่าวทั้ง 10 ชิ้นให้มีสองทิศทาง คือข่าวในเชิงบวกและข่าวในเชิงลบ เช่น
 ข่าวยาเสพติดในโรงเรียนมีทิศทางลดลง (ข่าวในเชิงบวก) กับข่าวยาเสพติดในโรงเรียนมีแนวโน้ม
 เพิ่มขึ้น (ข่าวในเชิงลบ) นำข่าวทั้งสองทิศทางมาละกัน แล้วให้นักข่าวอาชีพจากหนังสือพิมพ์
 รายวัน 2 ฉบับ ใน Central Virginia เลือกว่าจะตีพิมพ์ข่าวใด ผลการวิจัยเชิงทดลองของ Bohle ให้
 ข้อสรุปว่า นักข่าวมีแนวโน้มจะเลือกข่าวที่มีทิศทางเชิงลบ 9 ข่าวใน 10 ข่าว เพื่อตีพิมพ์ กล่าวอีกนัย
 หนึ่งนักข่าวเห็นว่า ข่าวที่มีทิศทางลบ มีความน่าสนใจที่จะนำเสนอมากกว่า สอดคล้องกับความเห็น
 ของ Anderson และ Jacobson (1965 อ้างถึงใน Bohle 1986, vol 64) ที่ระบุว่า ข่าวดีมีคุณค่าแก่การ
 เป็นข่าวน้อยกว่าข่าวไม่ดี เพราะข่าวไม่ดีจะมีความสำคัญกว่า และบรรจุข้อมูลที่มีค่ามากกว่าข่าวดี

Galtung และ Ruge (1973 อ้างถึงใน Bohle 1986, vol 63) ให้เหตุผลเชิงสนับสนุนว่า ชาวเซี่ยงหลิงมีคุณสมบัติเด่น และถูกเลือกมาเป็นข่าวมากกว่าชาวเซี่ยงบวก เนื่องจาก

- ชาวเซี่ยงหลิง เป็นที่ชื่นชอบและเข้ากันดีกับกิจการของหนังสือพิมพ์เพราะเรื่องราวร้ายๆ มักเป็นที่พอใจของผู้อ่าน
- ชาวเซี่ยงหลิง เป็นเรื่องที่ประชาชนจะเชื่อ ยอมรับ หรือเห็นด้วยได้ง่ายกว่าเรื่องราวลักษณะอื่น เพราะไม่มีความซับซ้อน การกระทำผิดพลาดของคน มักจะเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัด และเข้าใจได้ง่าย
- ชาวเซี่ยงหลิง สอดคล้องกับปัญหาประจำวันที่คนเผชิญอยู่ ชาวเซี่ยงหลิง จึงช่วยเติมเต็มความรู้สึกรักของคนได้
- ชาวเซี่ยงหลิงมักเป็นสิ่งที่คาดไม่ถึง นั่นคือ นำติดตามนั่นเอง

ในขณะที่ในประเทศไทยก็มีบทความและงานวิจัยที่ได้นำเสนอข้อมูลและวิเคราะห์ให้เห็นถึงทิศทางการนำเสนอข่าวในสังคมไทยเช่นเดียวกัน ว่าปัจจุบันสื่อมวลชนไทยบางคราวก็นำเสนอแต่ข่าวประเด็นเซี่ยงหลิงมากเกินไป ยกตัวอย่างบทความเรื่อง “เมื่อสื่อนำเสนอแต่เรื่องในด้านลบข่มขืนนำสังคมไปในทิศทางเดียวกับสื่อด้วย” ซึ่งบทความนี้ได้แสดงความคิดเห็นถึงนำเสนอประเด็นเทศกาลแห่งความรัก เมื่อถึงเทศกาลนี้ บรรดาสื่อสารมวลชนของไทย แทบจะทุกแขนงต่างก็พากันทำผลสำรวจเพื่อสะท้อนภาพของสังคมวัยรุ่นที่เกี่ยวกับการเสี้ยวของเหล่าเยาวชน และทุกครั้ง ทุกปี ผลสำรวจออกมาในลักษณะที่น่าเป็นห่วงเยาวชนไทยในเรื่องของการไม่รักนวลสงวนตัวตามแบบแผนของกุลสตรีไทยทุกครั้ง ดังนั้นแผนงานเพื่อสร้างสุขภาวะเด็กและเยาวชน แผนงานสร้างเสริมสุขภาวะทางเพศ ภายใต้การสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริม สุขภาพ (สสส.) ได้ทำวิจัยเพื่อสำรวจความคิดเห็นของวัยรุ่นไทยในปัจจุบันในประเด็นที่ว่า "รักจริงรอได้จริงหรือไม่" โดยการสอบถามความคิดเห็นของวัยรุ่น 2,428 คน จากหลากหลายภูมิภาค พบว่า ในความเป็นจริงแล้ว วัยรุ่นไทยกว่า 80% มองว่า เรื่องความรักเป็นเรื่องใหญ่และไม่คิดว่าเรื่องเพศสัมพันธ์เป็นเรื่องสำคัญในชีวิตของเขา โดยเฉพาะผู้หญิง มีถึงร้อยละ 86.04 ผู้ชายมีร้อยละ 69.75

ซึ่งจากผลสำรวจที่ออกมานั้น ต่างก็มีนักวิชาการออกมาแสดงความคิดเห็นต่อการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชน ดังที่ คุณเข้มพร วิรุณราพันธ์ ผู้จัดการแผนงานเพื่อสร้างสุขภาวะเด็กและเยาวชน ได้ให้ความเห็นต่อสื่อมวลชนไทยว่า วันวาเลนไทน์นับเป็นอีกวันหนึ่ง ที่สื่อสนใจ และผู้ใหญ่มีการจ้องมองจนเกิดเป็นวาทกรรมวาเลนไทน์ เป็นวันเสี้ยวตัวแห่งชาติ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการสื่อสารของผู้ใหญ่ในสังคม นับว่ามีบทบาทสำคัญอย่างมาก เพราะหากพูดถึงปัญหาเซี่ยงหลิงก็จะกลายเป็นการตีตราของผู้ใหญ่ที่มีต่อวัยรุ่น ทั้งๆที่จากประสบการณ์ การทำงานกับวัยรุ่น จะเห็นว่าวัยรุ่นส่วนใหญ่

ในสังคมไทยยังมีทัศนคติและพฤติกรรมเรื่องความรักและเพศสัมพันธ์ที่เหมาะสม แต่การนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวกับวัยรุ่นและเพศสัมพันธ์ที่ผ่านมามักจะออกมาในทางตรงกันข้าม เพราะการนำเสนอ นั้นมักจะให้ความสำคัญในประเด็นเชิงลบ หรือแม้กระทั่งการบอกเล่าข่าวสาร ละครที่เป็นการช่วย ในลักษณะอารมณ์ และบางครั้งก็มีการสื่อสารเรื่องเพศที่ผิดๆ ดังนั้นเราต้องเปิดพื้นที่ให้สื่อดีๆ มากขึ้น

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการ คุณณัฐยา บุญภักดี ผู้จัดการแผนงานสร้างเสริมสุขภาวะทางเพศ ออกมาแสดงความคิดเห็นต่อการนำเสนอ การพาดหัวข่าวเกี่ยวกับวัยรุ่นย้อนหลังเพิ่มเติมว่า จากการติดตามผลสำรวจความเห็นในช่วงเวลาเล่นไลน์ ย้อนหลังไป 10 ปี พบว่า 80% ของพาดหัวข่าว เป็นข่าววัยรุ่นเสียตัวรับเวลาเล่นไลน์ ซึ่งถือเป็นการสร้างบรรยากาศด้านลบทางสังคม ซึ่งสื่อมวลชน ถือเป็นผู้ที่จะช่วยสร้างบรรยากาศ ทางสังคมที่ดีได้มาก เพราะหากเราสร้างบรรยากาศเชิงลบ นำเสนอข่าวแต่วัยรุ่นไทยเสียตัว สังคมแหลกเหลว เมื่อบรรยากาศเชิงลบเกิดขึ้นซ้ำซากกลายเป็น ค่านิยมและนำไปสู่พฤติกรรมในไม่ช้า

"สื่อคือสิ่งแวดล้อมที่อยู่กับชีวิตคนตลอด 24 ชั่วโมง หากสื่อโหมกระหน่ำแต่ข่าวด้านลบ เช่น วัยรุ่นไทยพร้อมเสียตัว สังคมแหลกเหลว สร้างแต่บรรยากาศเชิงลบที่เกิดขึ้นซ้ำซาก มันก็จะ กลายเป็นค่านิยมและนำไปสู่พฤติกรรมในไม่ช้า หากเราไม่คิดบวก ขยายข่าวเชิงลบมากกว่าเรามีส่วน ทำบรรยากาศสังคมให้ลบ สังคมไทยยังไม่แหลก แต่แหลกไปแล้วในหน้าหนังสือพิมพ์ ขณะที่เด็ก รุ่นหลังก็โตมากับกระแสข่าวแบบนี้โดยไม่รู้ตัว เป็นการฝังชิพ เข้าไปในหัวว่าอ้อวาลเล่นไลน์เท่ากับ บวกเสียตัว"

กล่าวโดยสรุป จากบทความและงานวิจัยข้างต้นดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า สื่อมวลชนทั้งไทย และต่างประเทศ ต่างก็มีความนิยมในการนำเสนอข่าวเชิงลบ ซึ่งอาจเป็นเพราะข่าวเชิงลบ เป็นข่าวที่ ขายได้ดี จึงดูจะมีความสำคัญกว่า และบรรจุข้อมูลที่มีค่ามากกว่าข่าวดี แต่แท้จริงแล้วการนำเสนอ ข่าวลบมากเกินไป ก็อาจจะทำให้เรากลายเป็นผู้สร้างบรรยากาศ หรือชักนำสังคมไทยให้มีภาพลบ ตามที่สื่อมวลชนนำเสนอก็เป็นได้ ซึ่งผู้วิจัยคงต้องทำการศึกษาต่อไปว่างานวิจัยในชิ้นนี้ สื่อมวลชน ส่วนใหญ่นั้นจะมีการนำเสนอทิศทางข่าวสารไปในทิศทางใดมากกว่ากัน

จากแนวคิดเบื้องต้น จะเห็นได้ว่า ทั้งในเรื่องของทิศทางการนำเสนอข่าว ทั้งข่าวเชิงบวก เชิงกลาง และเชิงลบ ในมุมมองของนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศข้างต้น ที่ได้แสดงทัศนะให้ เห็นถึงแนวโน้มทิศทางการนำเสนอข่าวในมุมที่หลากหลาย แนวคิดทั้งหมดที่ได้สรุปมานี้ ผู้วิจัยจะ ใช้เป็นกรอบการศึกษา โดยนำมาวิเคราะห์ในส่วนของการศึกษาทิศทางการนำเสนอประเด็น

ข่าวสารเกี่ยวกับพ.ร.บ.ควบคุมการเครื่องคัมแอลกอฮอล์ฯ ของสื่อหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย ว่าสื่อมวลชนมีทิศทางการนำเสนอข่าวในทิศทางใด สอดคล้องกับงานวิจัยที่กล่าวอ้างข้างต้นหรือไม่ ซึ่งผู้วิจัยคงจะต้องหาข้อสรุปต่อไป

ความเป็นกลางในการนำเสนอข่าว

สุภา ศิริमानนท์ อดีตนักหนังสือพิมพ์อาวุโส และอาจารย์ด้านหนังสือพิมพ์ ได้เคยย้ำถึงความสำคัญของความเป็นกลางในวิชาชีพหนังสือพิมพ์ (สื่อมวลชน) เสมอว่า จริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์กำลังหยั่งรากลึกกลงไปทุกที ทั้งนี้เนื่องมาจากความปรารถนาที่จะปกป้อง ‘ความเชื่อถือ’ ของมหาชนคนอ่านที่จะพึงมีต่อหนังสือพิมพ์ไว้ให้มั่นคง หลักเกณฑ์สำคัญข้อหนึ่งคือหลักว่าด้วย (ภัทมัย อินทจักร, 2551)

‘ความจริงที่แท้’ หรือ ‘ความเป็นกลาง’ (Objectivity) นับเป็นหลักปฏิบัติที่นักหนังสือพิมพ์ทุกคนควรยึดถือเพื่อความถูกต้องเที่ยงธรรมในสังคม ความเป็นกลางในวิชาชีพหนังสือพิมพ์ก็คือการรายงานข่าวอย่างตรงไปตรงมา การยึดถือข้อเท็จจริงเป็นสำคัญ การไม่ลำเอียงเข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเป็นพิเศษ การไม่เห็นแก่ประโยชน์สินจ้างรางวัล การให้ความเป็นธรรมแก่คู่กรณีที่มีความขัดแย้งกัน การให้ออกาสอย่างเท่าเทียมกันในการเสนอความคิดเห็นที่ขัดแย้ง ฯลฯ

นอกจากนี้ ในทัศนะของ Jergen Westerstahl, 1983 ศาสตราจารย์ทางรัฐศาสตร์ แห่งมหาวิทยาลัยโกเดินเบอร์ก (Gothenburg) กล่าวถึงความเป็นกลางว่า เป็นสิ่งที่นิยามได้ยาก แต่ได้ให้ความหมายของความเป็นกลางโดยศึกษาจากงานวิจัยระดับความเป็นกลางในกระบวนการทำงานของสื่อกระจายเสียงในประเทศสวีเดน คำนิยามนี้ได้ยอมรับว่าความเป็นกลางเกี่ยวข้องกับค่านิยม (values) เช่นเดียวกับข้อเท็จจริง (facts) และข้อเท็จจริงนั้นเป็นสิ่งที่เกี่ยวกับการประเมินค่าความเป็นกลางด้วย โดย ‘ความเป็นกลาง’ ประกอบด้วยสาระสำคัญ 2 ประการคือ

1. การนำเสนอเนื้อหาเฉพาะที่เป็นข้อเท็จจริง (factuality)
2. ความไม่ลำเอียง หรือการไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในกรณีที่มีความขัดแย้งกัน (impartiality)

โดยการเสนอข้อเท็จจริง (factuality) ถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการรายงานหรือการเสนอเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องและคำพูดที่สามารถตรวจสอบได้จากแหล่งข่าว และเป็นอิสระจากการแสดงความคิดเห็น นอกจากนี้ factuality ยังหมายถึงการนำเสนออย่างถูกต้อง ไม่ชี้นำในทางที่ผิด และมี

ความเกี่ยวข้อง (relevance) กับกระบวนการคัดเลือกข่าวสารมากกว่ารูปแบบในการนำเสนอ โดยการคัดเลือกนี้เป็นไปตามหลักแห่งความสอดคล้องกับประชาชนให้มากที่สุด

ส่วนความไม่ลำเอียง (impartiality) ประกอบด้วยการนำเสนอด้วยทัศนคติที่เป็นกลาง (neutral presentation / neutral attitude) โดยผ่านส่วนผสมของความสมดุล (balance) ซึ่งหมายถึงความเท่าเทียมกันทั้งด้านเวลาหรือพื้นที่หรือการเน้นย้ำในระหว่างความคิดเห็นของทั้งสองฝ่ายที่ขัดแย้งกัน

ทั้งนี้ Pertti Hemanus ศาสตราจารย์ประจำคณะวารสารศาสตร์ แห่งมหาวิทยาลัย Tampere ประเทศฟินแลนด์ กล่าวว่า การนำเสนอเนื้อหาอย่างเป็นกลาง (neutral presentation) ก็คือ การละเว้น หลีกเลี่ยงการใส่อารมณ์ หรือใช้ภาษาที่มีความนัย ในเชิงโน้มน้ำหนักความคิดเห็นของผู้อ่านหรือผู้รับสาร

เราอาจสรุปได้ว่า ความเป็นกลางในทัศนะของ Hemanus และ Westerstahl ประกอบด้วยสาระสำคัญ 2 ประการ คือ การนำเสนอเนื้อหาเฉพาะที่เป็นข้อเท็จจริง (fact) และความไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง (impartiality) ในกรณีที่มีความขัดแย้งกัน ส่วนในประเด็นการเสนอเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง (relevance) อย่างสมดุล (balance) และอย่างเป็นกลาง (neutrality) นั้น น่าจะถือเป็นวิธีที่นักข่าวปฏิบัติเพื่อจะนำไปสู่หลักการของความเป็นกลาง (objectivity) ในวิชาชีพสื่อมวลชนเป็นสำคัญ ซึ่งหมายรวมถึงหลักการคัดเลือก วินิจฉัย เสนอสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยไม่อิงผลประโยชน์ใดๆ อย่างแท้จริง

รองศาสตราจารย์มาลี บุญศิริพันธ์ คณบดีคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ ได้ให้เหตุผลที่สื่อมวลชน โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ต้องมีความเป็นกลางว่า เนื่องจากความเป็นธุรกิจขององค์กรสื่อต้องอาศัยการลงทุนและเทคนิคการจัดการเพื่อสนองตอบความต้องการข่าวสารของผู้อ่านในทุกระดับ รวมไปถึงการประคับประคองให้องค์กรอยู่รอดได้อย่างอิสระแล้วยังต้องคำนึงถึงภาระความรับผิดชอบต่อสังคมอีกทางหนึ่งด้วย ดังจะเห็นได้ว่า

1. สื่อมวลชนเป็นผู้มีบทบาทในการให้ข้อมูลข่าวสาร ให้ข้อคิดเห็น ให้ความบันเทิงและให้การชักจูงโน้มน้าวใจ
2. การมีบทบาทเป็นกระบอกเสียงสะท้อนสังคม สามารถสะท้อน ชี้นำ และสร้างสรรค์สาธารณสมบัติ
3. การที่สื่อมวลชนได้ทำหน้าที่นายด่านแห่งประตูข่าวสาร (gatekeeper) มีบทบาทกำหนดว่าสิ่งใดควรเป็นข่าวหรือไม่เป็นข่าว หรือการกำหนดให้ผู้อ่าน ผู้ชม ผู้ฟัง ได้รับหรือไม่ได้รับข่าวสารใดก็ได้

4. สื่อมวลชนยังเป็นสถาบันสาธารณะสถาบันหนึ่งของสังคม ตามที่นายเอ็ดมันด์ เบิร์ก สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของอังกฤษ ได้ให้ฉายาสื่อมวลชนว่าเป็น “ฐานันดรที่ 4” ของสังคม ย่อมต้องกระทำหน้าที่ด้วยความระมัดระวัง รอบคอบและเที่ยงธรรม ชำรงไว้ซึ่งอิสรภาพอย่างแท้จริง เพื่อประสิทธิภาพในการบริการสาธารณะ โดยต้องปฏิบัติงานด้วยหลักแห่งความเป็นสถาบันสาธารณะ คือ ต้องทำงานด้วยความบริสุทธิ์ ยุติธรรม ตามหลักแห่งศีลธรรมและจริยธรรม

ในขณะที่ครูณี หิรัญรักษ์ (อ้างถึงใน ปรีชาภรณ์ พงษ์สังข์ กาญจนา, 2544 : 23) นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน ได้กล่าวว่า ความเป็นกลางในแง่ของคุณภาพข่าวมีข้อพึงสังเกต 4 ประการ คือ

1. การรายงานข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ ซึ่งต้องปราศจากความมีอคติและความลำเอียง
2. นักข่าวต้องรายงานข่าวอย่างตรงไปตรงมาด้วยสุจริตใจ
3. การรายงานข่าวในปัจจุบัน จะเป็นการรายงานข่าวแบบอธิบาย ความข่าว ซึ่งต้องอาศัยความสามารถของนักข่าวในการที่จะอธิบายเหตุการณ์ให้ผู้รับสารเข้าใจสถานการณ์ และภูมิหลังของเรื่องราวต่างๆ ได้ ซึ่งการอธิบายความข่าวนี้นี้ มักไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงการแทรกความคิดเห็นของนักข่าวได้ในบางครั้ง
4. ความเป็นกลางในการนำเสนอข่าวนั้นเป็นไปได้ยากมาก เพราะบางครั้งนักข่าวมักใช้อารมณ์ ความรู้สึก ความคิดเห็นส่วนตัวลงไปในเวลารายงานข่าว หรือเหตุการณ์ต่างๆซึ่งจะทำให้ความมีอคติและความลำเอียงขึ้นได้ อย่างไรก็ตามความยุติธรรมและความเป็นกลาง เป็นสิ่งที่นักข่าวจะต้องระลึกถึงและปฏิบัติตามให้ได้

ในขณะที่ เอกชัย แสง โสตา (2553) ได้สรุปลักษณะของความเป็นกลางได้ว่า ความเป็นกลาง หมายถึง การรายงานข่าวที่ประกอบไปด้วยความเป็นธรรม ความสมดุล และการแยกความคิดเห็นออกจากข้อเท็จจริง

1. ความเป็นธรรม หมายถึง การนำเสนอเนื้อหาแง่มุมต่างๆ รวมถึง การนำเสนอข้อมูลที่ไม่ปรากฏข้อความอันเป็นการตั้งฉายา
2. ความสมดุล หมายถึง การที่ผู้สื่อข่าวสัมภาษณ์แหล่งข่าวต่างๆ อย่างทั่วถึงคนทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้องในข่าวแล้ว
3. แยกข้อคิดเห็นออกจากข้อเท็จจริง หมายถึง ความตรงกันระหว่างความหมายในหัวข่าวและเนื้อหา โดยที่หัวข่าวไม่เป็นการสรุปด้วยความเห็นของนักข่าวเองมากเกินไปข้อเท็จจริงในข่าว และข้อมูลในข่าวต้องไม่ปรากฏถ้อยคำที่แสดงการคาดเดาเหตุการณ์ หรือการวิพากษ์วิจารณ์ของผู้สื่อข่าวเอง

จากแนวคิดเบื้องต้น จะเห็นได้ว่า ทั้งในเรื่องของทิศทางการนำเสนอข่าว ทั้งข่าวเชิงบวก เชิงกลาง และเชิงลบ และทัศนคติต่อความเป็นกลางของสื่อมวลชน ในมุมมองของนักวิชาการทั้งใน และต่างประเทศข้างต้น ที่ได้แสดงทัศนะให้เห็นถึงแนวโน้มทิศทางการนำเสนอข่าวในมุมที่ หลากหลาย และค่อนข้างคาดหวังให้สื่อมวลชน ได้ทำหน้าที่รับใช้สังคมได้อย่างเที่ยงตรงและเป็น ธรรมต่อทุกฝ่ายให้มากที่สุด โดยผ่านกฎเกณฑ์แห่งความเป็นกลางและความไม่ลำเอียง หรือไม่ ฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และแนวคิดทั้งหมดที่ได้สรุปมานี้ ผู้วิจัยจะใช้ในการเป็นกรอบการศึกษา โดย นำมาวิเคราะห์ในส่วนของการศึกษาทิศทางการนำเสนอประเด็นข่าวสารเกี่ยวกับพ.ร.บ.ควบคุม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ฯ ของสื่อมวลชนไทย ว่าสื่อมวลชนมีทิศทางการนำเสนอข่าวในทางใด และ มี ความเป็นกลางหรือไม่อย่างไรในการนำเสนอข่าว ซึ่งผู้วิจัยคงจะต้องหาข้อสรุปต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชิตาพร กันหลง (2543) กระบวนการสื่อสารในการผลักดันรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2540 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540, กลยุทธ์การสื่อสารของ กลุ่มองค์กรต่างๆ ในการผลักดันรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 และปัจจัยที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการผลักดันรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 ผลการวิจัยพบว่า 1. พัฒนาการของ รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ 2540 แบ่งออกเป็น 4 ระยะ คือ ระยะจุดประเด็น ระยะพัฒนาเครือข่าย ระยะ จัดเวทีเชิงรุก และระยะสร้างกระแสกดดันให้ร่างรัฐธรรมนูญผ่าน 2. กลุ่มองค์กรที่เข้าร่วมผลักดัน รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 ประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มแกนนำ ได้แก่ กลุ่มนักคิดหัวก้าวหน้า , กลุ่มเคลื่อนไหวด้านการเมือง การปกครอง และรัฐธรรมนูญ กลุ่มที่ต้องการให้ร่างรัฐธรรมนูญ บรรลุเนื้อหาต่างๆ อันจะนำมาซึ่งการคลี่คลายปัญหาและผลประโยชน์ของกลุ่ม และกลุ่มเจ้าหน้าที่ รัฐที่มีหน้าที่โดยตรง (2) กลุ่มสนับสนุน ได้แก่ กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนที่ประสานงานร่วมกัน ภายใต้อัฒตกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชน (กป.อพช.) เครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน และนักวิชาการสถานศึกษา (3) กลุ่มตามกระแส ได้แก่ กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจ และพรรคการเมือง โดยมีการใช้กลยุทธ์การสื่อสาร ได้แก่ (1) การจุดประเด็นโดยผู้มีชื่อเสียง (2) การประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรเพื่อเพิ่มพลังในการเคลื่อนไหว (3) การหาแนวร่วมในการนำเสนอเนื้อหาร่าง รัฐธรรมนูญเพื่อเพิ่มน้ำหนัก (4) การใช้เครือข่าย (5) การแทรกตัวเข้าเป็นคณะกรรมการร่าง รัฐธรรมนูญ (6) การลอบบี้ (7) การใช้สื่อบุคคล (8) การใช้สื่อและกิจกรรมประชาสัมพันธ์ (9) การ ทำตัวให้เป็นข่าว (10) การแชร์เนื้อที่ข่าว (11) การใช้สัญลักษณ์สีเขียวตองอ่อน (12) การสร้างภาพ ศัตรูที่ชัดเจน (13) การเผยแพร่ข้อมูลตรงสู่ประชาชน (14) การไม่ทำตัวแข่งกับสื่อ (15) การสร้าง

ความมีส่วนร่วมให้กับประชาชน 3. ปัจจัยที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ สื่อมวลชน บริบททางสังคม การที่สภาร่างรัฐธรรมนูญเป็นตัวแทนของประชาชน ลักษณะการนำเสนอข้อมูล ภาพของประชาชนที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อบ่อยครั้ง การเข้าไปปรับฟังความคิดเห็นและจัดเวทีในพื้นที่ และการจัดกิจกรรมรณรงค์อย่างต่อเนื่อง

ธนวรรณ กัมมารเจษฎากุล (2547) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์เนื้อหาด้านสุขภาพใน หนังสือพิมพ์ รายวัน ผลการวิจัยพบว่า 1) หนังสือพิมพ์เดลินิวส์เสนอเนื้อหาด้านสุขภาพในปริมาณ ความถี่มากที่สุด รองลงมาคือ ข่าวสด มติชนและไทยรัฐ โดยเนื้อหาสุขภาพที่หนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ชื่อ ฉบับนำเสนอมากที่สุดคือ พฤติกรรมการป้องกันโรคในภาวะเสี่ยงต่อโรค หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เสนอผลงานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพมากที่สุด หนังสือพิมพ์เดลินิวส์เสนอเรื่อง เพศสัมพันธ์มากที่สุด ส่วนหนังสือพิมพ์ข่าวสดและมติชนเสนอพฤติกรรมการป้องกันโรคในภาวะ เสี่ยงต่อโรคมากที่สุด นอกจากนี้หนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ชื่อฉบับเสนอเนื้อหาด้านสุขภาพในรูปแบบของ ข่าวมากที่สุด รองลงมาคือรูปแบบคอลัมน์ประจำ และบทความ ตามลำดับ แหล่งข้อมูลที่ หนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ชื่อฉบับใช้มากที่สุด คือ แหล่งจากกระทรวงสาธารณสุขและเจ้าหน้าที่ รองลงมา คือบุคคลไม่ระบุสังกัดและโรงพยาบาลทั้งภาครัฐและเอกชนตามลำดับ 2) หนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ชื่อ ฉบับมีบทบาทเป็นแหล่งแจ้งข่าวและให้ความรู้มากที่สุด ในการนำเสนอเนื้อหาสุขภาพและมี บทบาทเป็นผู้ให้ความเห็นเชิงวิพากษ์วิจารณ์หรือสนับสนุนน้อยที่สุด 3) หัวหน้าข่าวสาธารณสุขมี ปัจจัย 3 ปัจจัยในการเลือกประเด็นสำหรับนำเสนอเนื้อหาสุขภาพลงหนังสือพิมพ์ได้แก่ 1 ความรู้ นวัตกรรมใหม่ด้านสุขภาพ 2 ความน่าสนใจของเนื้อหา 3 สภาพแวดล้อมช่วงเวลาหนึ่งที่มี ผลต่อเรื่องสุขภาพ 4) การเลือกใช้แหล่งข้อมูลด้านสุขภาพของหนังสือพิมพ์มี 2 วิธี คือ 1. เลือก แหล่งที่มีผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพ 2. เลือกแหล่งที่มีข้อมูลให้

พุดิพงษ์ อุดมพงษ์ (2548) ได้ศึกษาเรื่องกระบวนการสื่อสารในการผลักดันนโยบายและ มาตรการจัดระเบียบโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2546 ผลวิจัยพบว่า กลยุทธ์การสื่อสารของ ฝ่ายสนับสนุนผลักดันมาตรการ ประกอบด้วย 1. กลยุทธ์สาร- กลยุทธ์สารเชิงรุก ได้แก่ การใช้ ข้อมูลสร้างความสำคัญ ให้ประเด็น และการเพิ่มแรงสนับสนุนด้วยข้อคิดเห็น กลยุทธ์สารเชิงรับ ได้แก่ การเสนอทางเลือกแก่องค์กรที่มีส่วนสร้างสุขภาวะ และการสร้างภาพศัตรูที่ชัดเจนกับผู้ค้า สุรา 2. กลยุทธ์ด้านสื่อ – กลยุทธ์สื่อเชิงรุก ประกอบด้วย กลยุทธ์สื่อบุคคล ได้แก่ การให้บุคคลที่มี ชื่อเสียงเป็นคนนำเสนอข้อมูล การใช้พลังพันธมิตรสร้างกระแสกดดัน กลยุทธ์สื่อกิจกรรม ได้แก่ การใช้กิจกรรมสร้างกระแสสนับสนุน กลยุทธ์สื่อมวลชน ได้แก่ การดึงจุดสื่อมวลชนด้วยข้อมูล กล ยุทธ์สื่อเชิงรับ ประกอบด้วย กลยุทธ์สื่อบุคคล ได้แก่ การให้บุคคลที่น่าเชื่อถือนำเสนอข้อมูล

กลยุทธ์การสื่อสารของฝ่ายที่คัดค้านผลักดันมาตรการ ประกอบด้วย 1. กลยุทธ์ด้านสาร – กลยุทธ์สารเชิงรุก ได้แก่ การยื่นกรณความไม่เหมาะสมของมาตรการ กลยุทธ์สารเชิงรับ ได้แก่ การเสนอทางเลือกเพื่อสร้างอำนาจการต่อรอง 2. กลยุทธ์ด้านสื่อ – กลยุทธ์สื่อเชิงรุก ประกอบด้วยสื่อบุคคล ได้แก่ การให้บุคคลที่มีชื่อเสียงเป็นคนนำเสนอข้อมูล การลือขบปี สื่อกิจกรรม ได้แก่ การใช้กิจกรรมทำตัวเองให้เป็นข่าว และ กลยุทธ์สื่อเชิงรับ ประกอบด้วย สื่อบุคคล ได้แก่ การแสดงพลังพันธมิตร

กลยุทธ์การสื่อสารของฝ่ายที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการ ได้แก่ 1. กลยุทธ์ด้านสาร- กลยุทธ์สารเชิงรับ ได้แก่ การให้ข้อมูลชี้ให้เห็นถึงผลกระทบ การยืนยันความรุนแรงของผลกระทบด้วยข้อคิดเห็น 2. กลยุทธ์ด้านสื่อ – กลยุทธ์สื่อเชิงรับ ได้แก่ การให้บุคคลที่น่าเชื่อถือนำเสนอข้อมูล

รองศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และคณะ (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การขับเคลื่อนทางสังคมด้านการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ : ผลการประเมินปี 2548-2549 โดยได้ทำการศึกษาในส่วนของ การประเมินผลเชิงการขยายข้อมูลที่ปรากฏในสื่อหนังสือพิมพ์ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พบว่า 1. ปริมาณของข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสื่อหนังสือพิมพ์ในรอบเดือนเมษายน-มีนาคม 2549 สื่อมวลชนนำเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กว่า 2,095 ข่าว หากจำแนกเป็นรายเดือนพบว่าเดือนสิงหาคม มีจำนวนข่าวมากที่สุด (300 ข่าว) รองลงมาคือเดือนมกราคม (293 ข่าว) และเดือนกรกฎาคม (283ข่าว) ส่วนสื่อหนังสือพิมพ์ที่นำเสนอข่าวเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากที่สุด 3 อันดับ ได้แก่ โปสทูเดย์(155 ข่าว) ผู้จัดการ(153 ข่าว) และไทยโพสต์(151ข่าว) 2. ลักษณะข่าวสารที่เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นข่าว (ร้อยละ 74) รองลงมาเป็นบทความ (ร้อยละ 18) และภาพข่าว(ร้อยละ 7) 3. ประเด็นข่าวสารที่เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสื่อหนังสือพิมพ์ พบว่า มีการนำเสนอข่าวในเชิงการรณรงค์และเงื่อนไขขยายต่างๆเกี่ยวข้องกับการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งในเชิงประเด็นการรณรงค์ พบว่า ข่าวส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมการรณรงค์ต่างๆ เช่น งดเหล้าเข้าพรรษา เมาไม่ขับ เป็นต้น ส่วนในเชิงประเด็นนโยบาย พบว่า มีข่าวเกี่ยวกับนโยบาย กฎหมายหรือมาตรการ เช่น มาตรการขึ้นภาษีสุรา มาตรการการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษคุมประพฤติและบังคับใช้กฎหมายการควบคุมการโฆษณาผ่านสื่อ และการจำกัดโซนนิ่ง จุดขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นต้น 4. แหล่งข่าวของข่าวสารที่เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ผ่านสื่อหนังสือพิมพ์ ประกอบไปด้วย (จากมากไปน้อย 3 อันดับ) กลุ่มธุรกิจสุรา กลุ่มสื่อมวลชน องค์กรทางการเมือง หน่วยงานภาครัฐ เป็นต้น 5. ทิศทางในการนำเสนอเรื่องเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ผ่านสื่อหนังสือพิมพ์ในรอบ 12 เดือน จำแนกเปรียบเทียบเป็นรายเดือนพบว่า ข่าวสารที่ปรากฏใน

หนังสือพิมพ์ ส่วนใหญ่เป็นไปในทิศทางเชิงสนับสนุนการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากที่สุด

ศุภัญญา จินวงศ์ (2553) ได้ศึกษาเรื่อง ประเด็น ความถี่ และทิศทาง การนำเสนอข่าว ภาพข่าว และบทบรรณาธิการ กรณี: การชุมนุมของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐและมติชน ผลการวิจัยพบว่า 1. ประเด็นและความถี่ในการเสนอข่าวสารในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐและมติชนให้ความสำคัญกับประเด็นข่าวสารสลายการชุมนุมมากเป็นอันดับหนึ่ง โดยหนังสือพิมพ์ไทยรัฐนำเสนอร้อยละ 25.68 ส่วนหนังสือพิมพ์มติชนนำเสนอร้อยละ 23.93 2. ทิศทางการนำเสนอพาดหัวข่าวเกี่ยวกับการชุมนุมของกลุ่มนปช. ทั้งหนังสือพิมพ์ไทยรัฐและมติชนมีทิศทางนำเสนอที่แตกต่างกัน หนังสือพิมพ์ไทยรัฐนำเสนอพาดหัวข่าวไปในทิศทางลบต่อการชุมนุมของกลุ่มนปช. มากที่สุดร้อยละ 43.28 ส่วนหนังสือพิมพ์มติชนให้ความสำคัญในการพาดหัวข่าวในทิศทางเป็นกลางมากที่สุดร้อยละ 41.89 3. ทิศทางการนำเสนอภาพข่าวของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐและมติชนมีการนำเสนอภาพข่าวไปในทิศทางที่เป็นลบต่อการชุมนุมของกลุ่มนปช. มากที่สุด โดยหนังสือพิมพ์ไทยรัฐนำเสนอร้อยละ 41.03 ส่วนหนังสือพิมพ์มติชนนำเสนอร้อยละ 38.75 4. ทิศทางของบทบรรณาธิการต่อการชุมนุมของกลุ่มนปช. ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐจะนำเสนอในทิศทางลบต่อการชุมนุมของกลุ่มนปช. มากที่สุดถึงร้อยละ 53.85 ส่วนการนำเสนอบทบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์มติชนกลับให้ความสำคัญต่อการนำเสนอในทิศทางเป็นกลางมากที่สุดถึงร้อยละ 42.0